

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULUN LIIKETALOUDEN KOULUTUSOHJELMAN AIKUISKOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN KEHITTÄMINEN

Mia Kangasniemi

Opinnäytetyö
Marraskuu 2010
Liiketalouden koulutusohjelma
Tampereen ammattikorkeakoulu

Tekijä	Mia Kangasniemi
Työn nimi	Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman aikuiskoulutuksen opetussuunnitelman kehittäminen
Sivumäärä	62
Valmistumisaika	11/2010
Työn ohjaaja	Carita Prokki
Työn tilaaja	Tampereen ammattikorkeakoulu, liiketalouden yksikkö

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) liiketalouden koulutusohjelman aikuisopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia koulutuksen toteutuksesta. Opiskelijoilta kysyttiin mielipidettä opetussuunnitelman tavoitteista ja niiden toteutumisesta, koulutuksen ja opetuksen organisoinnista, opetusmenetelmistä sekä opetuksen laadusta ja resursseista. Tarkoituksena oli saada heiltä ideoita ja parannusehdotuksia opetussuunnitelman kehittämistä varten.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, ja tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla. Haastateltavana oli yhteensä kymmenen liiketalouden aikuisopiskelijaa vuosikursseilta 2006 ja 2007.

Yleisesti ottaen lähes kaikki opiskelijat olivat tyytyväisiä TAMKista saamaansa koulutukseen. Aikuisopiskelijoiden oppimisedellytykset ja tavoitteet opiskelun suhteen ovat hyvin moninaiset. Merkittävimpana tutkimustuloksena voi todeta sen, että opiskelijoita pitäisi katsoa enemmän yksilöinä. Opiskelijoilla pitää olla riittävästi valinnan varaa kurssien suoritustavoissa ja valinnaisissa opinnoissa sekä vaikutusmahdollisuuksia omaan opiskelurytmiinsä. Tieto- ja viestintätekniikkaa voi käyttää monipuolistamaan ja joustavoittamaan oppimista ja opetusmenetelmiä. Opiskelijat kuitenkin kokivat kasvokkaisen vuorovaikutuksen erittäin tärkeäksi, ja siksi lähiopetuksen määrää ei pidä vähentää. Tampereen ammattikorkeakoulu voi hyödyntää tutkimustuloksia kehittäessään opetussuunnitelmaa entistä opiskelijälähtöisempään suuntaan.

Avainsanat opetussuunnitelma, aikuiskoulutus, liiketalous

Tampere University of Applied Sciences
Business Administration

Writer	Mia Kangasniemi
Thesis	Developing the BBA Adult Education Curriculum at Tampere University of Applied Sciences
Pages	62
Graduation time	11/2010
Thesis Supervisor	Carita Prokki
Co-operating Company	Tampere University of Applied Sciences, Business Administration

ABSTRACT

The objective of this thesis was to collect information on adult students' views about the Business Administration degree programme at Tampere University of Applied Sciences (TAMK). The main purpose was to produce new ideas and suggestions for developing the curriculum.

The data were collected by semi-structured theme interviews and there were a total of ten informants. The questions for the interviews dealt with the curriculum, teaching methods and resources. The data were analyzed using qualitative analysis.

The students were mostly satisfied with the education they are receiving at TAMK. However, the needs and the learning styles of adult students are extremely varied. Therefore it is important that students can choose the courses that serve their interests and the methods that allow them to learn best. The use of Information and Communication Technology provides increased flexibility to students. However, the students in my study preferred the face-to-face interaction to e-learning.

The significance of the adult education will increase in the future. Changes in the labour market and a longer working career will force people to acquire new skills and knowledge throughout their lifespan. The results of my study will help to develop the adult education at TAMK and lead the way in making it more student friendly.

Keywords Curriculum, Adult Education, Business Administration

Sisällysluettelo

1 Johdanto	5
2 Aikuiskoulutuksen tulevaisuuden näkymät.....	6
3 Opettajakeskeisyydestä opiskelijakeskeisyyteen	11
3.1 Uudet oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät	14
3.2 Osaamisen arviointi.....	21
4 Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa	23
4.1 Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden aikuiskoulutuksen opetussuunnitelma.....	24
5 Tutkimusongelma	26
5.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus.....	27
6 Tutkimustulokset	30
6.1 Haastateltavien taustatietoja.....	30
6.2 Opetussuunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen	31
6.3 Koulutuksen ja opetuksen organisointi	35
6.4 Opetusmenetelmät.....	38
6.5 Opetuksen laatu ja resurssit.....	42
6.6 Tulosten vertailua aikaisempiin tutkimustuloksiin	47
7 Johtopäätökset	50
8 Loppusanat	56
Lähteet.....	57
Liitteet	60
Liite 1: Haastattelurunko.....	60

1 Johdanto

Elinkeinorakenteen ja työelämän muutokset vaativat jatkuvaa panostusta aikuisväestön osaamisen ja ammattitaidon ylläpitämiseen. Työmarkkinoiden muutosten lisäksi aikuiskoulutuksen merkityksen kasvua ennakoi väestön ikääntyminen ja nuorisoikäluokkien pieneneminen. Tämän päivän kuuma puheenaihe on vaatimus työeläkeiän nostamisesta ja työurien pidentämisestä. Osaamista on päivitettävä säännöllisesti koko työuran ajan työmarkkinakelpoisuuden säilyttämiseksi. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämällä koulutuksesta ja oppimisesta voidaan tehdä entistä enemmän ajasta ja paikasta riippumattomampaa, mikä osaltaan helpottaa myös opiskelua työn ohessa.

Opinnäytetyössäni tarkastelen aikuisopiskelijoiden käsityksiä liiketalouden opiskelusta Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tradenomin tutkintoon johtava aikuiskoulutus on monimuoto-opiskelua, joka on tarkoitettu työn ohella suoritettavaksi. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää aikuisopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia opetussuunnitelman tavoitteista ja niiden toteutumisesta, koulutuksen ja opetuksen organisoinnista, opetusmenetelmistä sekä opetuksen laadusta ja resursseista. Opiskelijoilta saadut ideat ja parannusehdotukset antavat suuntaa, miten opetussuunnitelmaa voisi kehittää entistä opiskelijälähtöisemmäksi.

Aluksi luon katsauksen aikuiskoulutuksen tulevaisuuden näkymiin. Katsaus pohjautuu pitkälti opetus- ja kulttuuriministeriön (30.4.2010 saakka opetusministeriö) työryhmämuistioihin ja selvityksiin. Sen jälkeen käsittelen oppimiskäsityksen muutosta ja siirtymistä opettajakeskeisyydestä opiskelijakeskeisyyteen. Luvussa esittelen erilaisia oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä sekä osaamisen arviointia. Luvussa 4 käsittelen lyhyesti opetussuunnitelman merkitystä ammattikorkeakoulussa sekä esittelen Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden aikuiskoulutuksen opetussuunnitelman sisällön. Sen jälkeen alkaa työni empiirisen osuuden esittely. Tutkimustuloksia käyn läpi luvussa 6, ja luvussa 7 esittelen omat johtopäätökseni haastateltavieni vastauksista.

2 Aikuiskoulutuksen tulevaisuuden näkymät

Aikuiskoulutus on aikuisille suunniteltua ja järjestettyä koulutusta. Se voi olla omaehtoista koulutusta, työvoimapolitiittista koulutusta tai henkilöstökoulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa omaehtoisesta aikuiskoulutuksesta ja työ- ja elinkeinoministeriö työvoimakoulutuksesta. Henkilöstökoulutus on työnantajien rahoittamaa koulutusta. (OKM:n [www-sivut](#)) Opinnäytetyössäni käsittelen ainoastaan omaehtoista aikuiskoulutusta ja erityisesti ammattikorkeakoulujen roolia aikuisille suunnatun koulutuksen tarjoajina.

Kansainvälistyminen, tieto- ja viestintätekniikan kehitys, väestön ikääntyminen sekä elinkeinorakenteen ja työelämän muutokset asettavat omat haasteensa koulutusjärjestelmälle. Opetusministeriön strategiassa 2020 todetaan yhteiskunnan menestyksen rakentuvan pitkälti koulutetun ja osaavan työvoiman varaan. Osaaminen, luovuus ja innovatiivisuus ovat kilpailukykytekijöitä, joiden merkityksen nähdään globaalissa toimintaympäristössä korostuvan yhä enemmän. (OPM 2009:47).

Työelämässä epävarmuus on lisääntynyt, ja ns. epätyypilliset työsuhteet ovat nykyään normaalia arkipäivää. Työsuhteet ovat pirstaleisia, ja työllisyys-, työttömyys- ja koulutusjaksot vaihtelevat ihmisten työelämän aikana. Työmarkkinat ja osaamisvaatimukset muuttuvat jatkuvasti, mikä tarkoittaa samalla sitä, että myös ammattitaitoa on kehitettävä säännöllisesti. (Aikuiskoulutusneuvosto 19/2008, 6, 11; OPM 2009:11, 24.) Aikuiskoulutuksen tehtävänä on työelämässä tarvittavan osaamisen vahvistaminen, työllistymisen edistäminen ja työttömyyden vaikutusten lieventäminen. Suomessa on 2010-luvulla samaan aikaan sekä rakenteellista työttömyyttä että pulaa osaajista. Aikuiskoulutuksella pyritään korjaamaan kohtaanto-ongelmaa sekä edistämään ammatillista liikkuvuutta. (OPM 2009:11, 23–24.)

Väestön ikärakenteen muutoksen seurauksena nuorisoikäluokat pienenevät, työvoima vanhenee ja huoltosuhde kasvaa. Työvoiman saatavuutta voidaan parantaa pidentämällä

työuria, hyödyntämällä työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien työpanosta muun muassa parantamalla heidän osaamistaan ja työkykyään. Tämä tarkoittaa sitä, että aikuiskoulutusjärjestelmän merkitys kasvaa. Pidempiä työuria tavoiteltaessa on selvää, ettei nuorena hankittu pohjakoulutus voi riittää koko työuran ajaksi, vaan työntekijät tarvitsevat lisä- ja täydennyskoulutusta osaamisensa päivittämiseen. (Aikuiskoulutusneuvosto 19/2008, 5-7; OPM 2008:38, 31.) Korkeakoulujen nuorten koulutuksen vähenemisen myötä vapautuvia resursseja suunnataan opetuksen laadun parantamiseen, aikuiskoulutuksen vahvistamiseen sekä korkeakoulujen t&k -toimintaan. (OPM 2007, 28.)

Korkeakoulutettujen määrä ja osuus väestöstä kasvaa tulevaisuudessa ikäluokkakehityksen lisäksi yleisen koulutustason nousun myötä. Siten kysyntää kohdistuu tulevaisuudessa erityisesti sekä korkeakoulutaseen että korkeakoulututkinnon jälkeiseen koulutukseen. Tästä syystä on kehitettävä erityisesti korkeakoulututkinnon suorittaneiden lisä- ja täydennyskoulutusta. (OPM 2008:38, 31; OPM 2009:11, 12, 50.)

Parhaillaan käynnissä olevalla korkeakouluverkon rakenteellisella uudistamisella pyritään saavuttamaan alueellisesti vahvempi ja vaikuttavampi korkeakouluverkko ja siten tehostamaan toimintaa. (OPM 2008, 3, 8.) Korkeakoulujen rakenteelliseen kehittämiseen vaikuttaa myös valmisteilla oleva aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, jonka tavoitteena on kehittää koulutusjärjestelmää tukemaan nykyistä paremmin osaamisen päivittämistä ja uudelleen suuntaamista. Aikuisten kouluttamismahdollisuuksia parannetaan ja edistetään erityisesti työn ohessa tapahtuvaa oppimista. (OPM 2009:11, 10–12.)

Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaisesti aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksessa selkiytetään aikuiskoulutuksen hajanainen hallinto, rahoitus, etuudet ja koulutustarjonta. Tavoitteena on, että ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen sekä muun lisä- ja täydennyskoulutuksen tarjontaa kehitetään niin, että

ne vastaavat joustavasti ja tehokkaasti työelämän ja aikuisväestön tarpeisiin. Koulutusjärjestelmien on oltava sellaisia, että ne tukevat elinikäistä oppimista, työpaikalla tapahtuvaa oppimista sekä työn ja koulutuksen joustavaa vuorottelua.

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä tulee kehittää, sillä eri paikoissa ja eri aikoina hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on osoittautunut haasteelliseksi. Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen (AKKU) johtoryhmä on tiedostanut tarpeen kehittää menetelmiä, joilla muuallakin kuin muodollisessa koulutuksessa hankittu osaaminen voidaan luotettavasti tunnustaa. Sillä, missä ja miten osaaminen on hankittu, ei pitäisi olla merkitystä. (OPM 2009:11, 34.)

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusta ajatellen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus tarkoittaa sitä, että ammattikorkeakoulut yhdessä yliopistojen kanssa huolehtivat korkeakoulutettujen kattavista täydennyskoulutusmahdollisuuksista. Tutkintokoulutusta kehitetään siten, että se tarjoaa riittävästi myös työikäisen aikuisväestön tarpeisiin vastaavia ja työn ohella tapahtuvaan opiskeluun soveltuvia koulutusmahdollisuuksia. (OPM 2009:11, 12.) Aikuiset eivät muodosta yhtenäistä joukkoa, vaan koulutustarpeet ovat hyvin moninaisia. Koulutuksen järjestämisessä tarvitaan joustavuutta ja monipuolisuutta. Koska aikuiskoulutuksella pyritään vastaamaan työelämän muuttuneisiin osaamistarpeisiin, koulutuksen työelämälähtöisyys ja työelämässä tapahtuva oppiminen on erityisen tärkeää. (Aikuiskoulutusneuvosto 19/2008, 12; OPM 2009:11, 24, 31.)

Opetusministeriön laatimissa selvityksissä on esitetty oppisopimustyyppisen koulutuksen käyttöönottoa myös korkeakoulutettujen täydennyskoulutuksessa (OPM 2008:38, 40–41; OPM 2009:11, 27–28). Vuodesta 2009 lähtien opetusministeriö on osoittanut rahoitusta ko. koulutusmuotoon, ja vuoden 2011 talousarvioesitykseen on sitä varten budjetoitu 4 miljoonaa euroa (Hirsivaara 25.10.2010). Selvityksissä on todettu myös, ettei tutkinnon jälkeisiin työelämän kannalta tarpeellisiin laajoihin osaamiskokonaisuuksiin liittyvää tarjontaa ole tällä hetkellä riittävästi. Vastauksena

tähän on esitetty työelämälähtöisten pidempikestoisten erikoistumisopintojen tarjonnan lisäämistä sekä erityispätevyysien suorittamismahdollisuuksien luomista korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen. Erityispätevyydet ovat tutkinnon suorittamisen jälkeen hankittavia laajoja osaamiskokonaisuuksia, jotka voidaan osoittaa näytöillä. (OPM 2008:38, 43–44.) Erityispätevyyksistä haetaan parhaillaan kokemuksia ja kehitetään niiden toimintamallia. Kuitenkaan esimerkiksi lainsäädäntöä erityispätevyysiin ei vielä ole säädetty. (Hirsivaara 25.10.2010.)

Laajojen tutkinnon jälkeisten koulutuskokonaisuuksien puute sekä tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuus on osittain johtanut epätarkoituksenmukaiseen tutkintokoulutukseen hakeutumiseen. Korkeakoulujen tulisikin tarjota aktiivisemmin erillisiä opinto-oikeuksia, jotka mahdollistaisivat nykyistä joustavammin tutkinnon osien suorittamisen hakeutumatta varsinaiseksi tutkinto-opiskelijaksi. Tutkintojen tulee olla osaamisperusteisia ja niiden on mahdollistettava vaihtoehtoisia väyliä kohti joko koko tutkinnon tai tutkinnon osien suorittamista. Tutkinnon osia pitäisi pystyä yhdistelemään nykyistä vapaammin, jotta työelämälähtöisiin uusiin ja muuttuviin osaamistarpeisiin voidaan vastata nopeasti ja joustavasti. (OPM 2008:38, 56; OPM 2009:11, 31.)

Tieto- ja viestintäteknikan avulla työ ja opiskelu on entistä helpompia yhdistää. Opetus- ja kulttuuriministeriön syyskuussa 2010 valmistuneessa tulevaisuuskatsauksessa kuitenkin todetaan, ettei tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetä opetuksessa vielä riittävästi. Teknologian kehitys tarjoaa mahdollisuuden opetuksen monipuolistamiselle ja uusien opetusmateriaalien ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi. Tulevaisuuden koulu nähdään ns. älykouluna, jossa oppiminen ja osallistuminen tapahtuvat entistä enemmän tietoverkoissa ja teknologiaa hyödyntäen. Joustava lähiopetuksen ja virtuaaliopetuksen yhdistäminen helpottavat aikuisopiskelijan mahdollisuuksia osaamisensa päivittämiseen työn ohella. Kun kasvava osuus opiskelusta ja tiedonhankinnasta tapahtuu omatoimisesti tietoverkoissa, opiskelun riippumattomuus ajasta ja paikasta lisääntyy. (OKM 2010:15, 7, 14.) Verkko-opiskelu on luonut myös

uusia mahdollisuuksia opintojen toteuttamiseen yksilöllisesti. Perinteinen putkikoulutus tuottaa samanlaisia tutkintoja, kun työelämä tarvitsisi erilaista osaamista edustavia työntekijöitä. Koska opiskelijoilla on myös erilaiset oppimisedellytykset, opetusta henkilökohtaistamalla saavutettaisiin parempia oppimistuloksia. (Helakorpi, Aarnio & Majuri 2010, 47–48, 95.)

3 Opettajakeskeisyydestä opiskelijakeskeisyyteen

Toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet myös koulutuskäsitykseen. Opetuskeskeisestä ajattelutavasta on siirrytty oppimiskeskeiseen ajatteluun. Puhutaan uudesta oppimiskäsityksestä, jolla useimmiten viitataan konstruktivismiin. Konstruktivismin mukaan vastuu oppimisesta kuuluu opiskelijalle, joka on aktiivinen toimija. Opettajan tehtävänä on oppimisen mahdollistaminen eli oppimista tukevien tilanteiden ja ympäristöjen luominen sekä motivoijana toimiminen. Oppiminen perustuu opiskelijan omaan tiedonrakenteluun, jossa aikaisemmillä kokemuksilla ja tiedoilla on tärkeä merkitys. (Auvinen, Del Maso, Kallberg, Putkuri & Suomalainen 2005, 28–29; Helakorpi ym. 2010, 104.)

Konstruktivismi voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen; yksilökonstruktivismiin ja sosiaaliseen konstruktivismiin. Ensimmäinen korostaa yksilön tiedonmuodostusta ja tiedollisia rakenteita, ja jälkimmäinen oppimisen vuorovaikutuksellisuutta ja yhteistoiminnallisuutta. (Pruuki 2008, 17.)

Sosiaalisesta konstruktivismista voidaan erottaa tilannekohtaisen kognition suuntaus, tai voidaan puhua myös realistisesta oppimiskäsityksestä. Se tarkoittaa sitä, että oppiminen on kiinteästi sidoksissa siihen tilanteeseen, jossa se tapahtuu. Opetuksen tarkoituksena on auttaa opiskelijoita muodostamaan sellaisia tiedollisia käsityksiä ja taitoja, jotka vastaavat todellisuutta ja sen asettamia vaatimuksia. Oppiminen on tehokasta siinä ympäristössä, jossa opiskeltavia asioita todellisuudessa käytetään ja hyödynnetään. Opetusmenetelmien tulisikin olla monipuolisia ja joustavia, jotta ne parhaiten vastaavat todellisuudessa vaadittavaan osaamiseen. Työssä oppimisen lisäksi voidaan hyödyntää opetustiloja ja oppimisympäristöjä, jotka jäljittelevät todellisen työelämän toimintaperiaatteita ja vuorovaikutussuhteita. (Auvinen ym. 2005, 29; Helakorpi ym. 2010, 104; Pruuki 2008, 20.)

Jatkuvasti muuttuvassa maailmassa tieto vanhenee nopeasti. Opiskelu ei enää rajaudu vain nuoruusvuosiin vaan sitä tapahtuu koko eliniän ajan. Elinikäinen oppiminen ei tarkoita jatkuvaa koulun penkillä istumista, vaan se käsittää kaikenlaisen oppimisen eri tilanteissa ja eri tavoin. Oppimista tapahtuu niin työn ohella kuin informaaleissa ympäristöissä kuten vapaa-aikana ja arkielämässä. (Helakorpi ym. 2010, 11–12.)

Koulun toimintaympäristön muutokset ja oppimiskäsityksen muutokset pakottavat koulut muuttamaan koko toimintakulttuuriaan. Työtapoja on uudistettava niin koulun johdossa ja hallinnossa kuin opetushenkilöstön piirissä. (Helakorpi ym. 2010, 103.) Ammattikorkeakoulujen toiminnassa korostetaan vahvasti työelämäsuuntautuneisuutta. Työelämäyhteyksien lisäksi opettajien osaamiselle asettaa haasteita uusien oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien hyödyntäminen. Opintojaksojen suunnittelua ja toteutusta pitäisi tehdä entistä enemmän yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Esimerkiksi verkkomateriaalien valmistelussa opettajan pitäisi saada tukea koulun ATK-tuelta ja media-ammattilaisilta. (Helakorpi ym. 2010, 91.)

Myös käsitys koulusta fyysisenä paikkana on muuttunut. Oppimista voi tapahtua mitä erilaisimmissa oppimisympäristöissä kuten virtuaalimaailmassa¹ tai työpaikalla. Voidaankin puhua tiimi- ja verkostokoulusta. Tällöin koulutus, yhteiskunta ja työelämä muodostavat tiiviin verkoston, josta koulu muodostaa vain yhden osan. Tällainen koulutus on tulevaisuusorientoitunutta ja tunnustaa, että oppimista voi tapahtua muuallakin kuin formaalissa koulutuksessa. Tiimi- ja verkostokoulu nojaa verkostoihin, asiantuntijaryhmiin, tiimitoimintaan ja avoimeen ja yksilölliseen opetusohjelmaan sekä itseohjautuvuuteen. Myös opetusmenetelmät perustuvat yhteisöllisyyteen, ja käytössä ovat erilaiset projektityöt ja työelämän kehittämistehtävät. Opiskelijan näkökulmasta uusi koulu tarjoaa enemmän yksilöllisyyttä ja kunkin omista tarpeista ja taipumuksista lähteviä opiskelumahdollisuuksia. Kukin opiskelija voi itse koota

¹ Virtuaalinen tarkoittaa teknologisesti luotua paikkaa tai tilaa, johon ei voi mennä fyysisesti, mutta siinä voi liikkua eri tavoin. Virtuaalinen tila ei ole konkreettisesti olemassa, mutta yksilöt ja yhteisöt voivat olla siinä vuorovaikutuksessa keskenään. (Tissari & Heinonen 2006, 240–241.)

opintokokonaisuuksien sisällöt nykyistä vapaammin. Kirjaviisauden sijasta uudessa koulussa painotetaan tekemällä oppimista ja sosiaalisuutta. (Helakorpi ym. 2010, 12, 106.)

Uudessa koulussa korostuu yksilön vastuu ja itseohjautuvuus. Opetuksessa ja oppimisessa itseohjautuvuudella tarkoitetaan yksilön kykyä ohjata ja määritellä oma-aloitteisesti oppimistarpeitaan ja tavoitteitaan. Lisäksi itseohjautuvuuteen kuuluu kyky valikoida ja muokata tietoa sekä taito arvioida omia oppimistuloksia. Itseohjautuvassa opetusmallissa opiskelijalla on vastuu omasta oppimisestaan, ja opettajan tehtävänä on tarjota opiskelijoille ympäristö, jossa opiskelijat voivat itse hankkia tarvittavia tietoja ja taitoja. (Kokkinen, Rantanen-Väntsi & Tuomola 2008, 89.) Yksilöt eroavat paljonkin sen suhteen, kuinka itseohjautunutta heidän toimintansa on. Myös itseohjautuvuutta voi harjoitella ja siinä voi kehittyä. Koulun pitää kuitenkin panostaa opintojen ohjaukseen ja neuvontaan, jotta opiskelijat saavat riittävästi tukea opintojensa suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen. (Helakorpi ym. 2010, 108; Kokkinen ym. 2008, 89–90.)

Uuden koulun myötä siis myös opettajan työnkuva muuttuu. Tähänkin asti opettajan työtehtäviin on opetus- ja ohjaustyön lisäksi kuulunut muun muassa alansa opetuksen kehittäminen, opetussuunnitelmien laatimiseen osallistuminen, tutkimus- ja kehitystyöhön liittyvien tehtävien hoitaminen, ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään koulutukseen osallistuminen sekä työelämään perehtyminen. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003.) Verkostoitumiskehitys ja uudet oppimisympäristöt edellyttävät kuitenkin toimintaa yhä laajemmissa konteksteissa sekä kokonaisuuden hahmottamista. Sen lisäksi, että opiskelijoilla on hyvin erilaiset tiedolliset, taidolliset ja henkilökohtaiset valmiudet aloittaessaan opintonsa, heillä on myös erilaiset tarpeet edetäkseen opinnoissa. Parhaaseen oppimistulokseen pääsemiseksi tarvitaan opiskelijälähtöisyyden vahvistamista, mikä käytännössä tarkoittaa henkilökohtaisia opetussuunnitelmia, tuutorointia ja entistä suurempaa valinnaisuutta sekä opintojen sisällöissä että niiden suoritustavoissa. Opettajan pitäisi entistä enemmän räätälöidä opetusta jokaisen yksilöllisiin tarpeisiin. (Auvinen ym. 2005, 72; Helakorpi ym. 2010,

110.)

Sosiaalisella vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys oppimisessa, ja yksilöllisyyden ja valinnaisuuden korostumisen haittapuolena entiseen verrattuna voidaan nähdä ryhmähengen hajoaminen sekä opiskelijoiden ja opettajien välisen vuorovaikutuksen väheneminen. (Auvinen ym. 2005, 72.) Pekka Himanen (2010) painottaa rikastavan vuorovaikutuksen merkitystä oppimisessa. Parhaat oppimistulokset saavutetaan silloin, kun opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa toistensa ja opettajan kanssa. Vastakohtana tälle on eristetyn opiskelijan malli, jossa kaikki opettelevat samaa asiaa, mutta toisistaan erillään. (Himanen 2010, 118, 122–123.)

Vaikka toisaalta siis korostetaan tarvetta lisätä tieto- ja viestintätekniikan käyttöä opetuksessa, ei pidä unohtaa sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä oppimisessa. Opiskelijat voivat toki kommunikoida keskenään myös tietoverkkojen välityksellä, mutta se ei kuitenkaan ole sama asia kuin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus. Työelämässä tarvitaan sekä sosiaalisia taitoja että erilaisten tieto- ja viestintävälineiden käytön osaamista. Koulutuksessa pitääkin hyödyntää monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä, jotta opiskelijoista kehittyy monitaitoisia osaajia työelämän tarpeisiin.

3.1 Uudet oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät

Oppimisympäristö määritellään tilaksi, paikaksi, yhteisöksi tai toimintakäytännöksi, jonka tarkoituksena on edistää oppimista. Uudenlaiset oppimisympäristöt tarjoavat uudenlaisia oppimismahdollisuuksia, ja tarkoituksena on saada opiskelija mahdollisimman suoraan vuorovaikutukseen opittavan asian kanssa. Etenkin Internet-pohjaiset tilat sekä autenttiset työhön pohjautuvat oppimisympäristöratkaisut korostuvat tulevaisuudessa. (Helakorpi ym. 2010, 125.)

Luokkahuoneen lisäksi oppimista voi tapahtua monenlaisissa ympäristöissä. Uusia opetusmenetelmiä soveltamalla opetusta voidaan kehittää entistä joustavammaksi ja vähemmän riippuvaiseksi ajasta ja paikasta. Periaatteessa opettajalla on lähes rajattomasti erilaisia tapoja toteuttaa opetusta, jossa verkkoa tai muunlaisia virtuaaliympäristöjä käytetään oppimisympäristöinä. Internet sekä erilaiset oppimispelit ja simulaatiot tekevät mahdolliseksi hyvin monenlaiset kurssitoteutukset. Lisäksi ne mahdollistavat opiskelijoiden erilaisten tarpeiden ja oppimisedellytysten huomioon ottamisen entistä paremmin. (Helakorpi ym. 2010, 91, 135; Salakari 2009, 14, 95.)

Blended learning tarkoittaa suomeksi sulautuvaa oppimista, ja se on lähellä monimuoto-opetuksen käsitettä. Blended learningissä sovelletaan monenlaisia toteutustapoja, kuten luokkaopetusta, mahdollisesti kokemusperäistä oppimista oppilaitoksessa tai työpaikalla, opettajajohtoisia tilanteita ja itseoppimista kuitenkin niin, että koulutuksen toteutuksiin sisältyy verkko-oppimisen laaja-alainen ja monipuolinen hyödyntäminen. Lähtökohtana on se, että jokaiselle opintojaksolle räätälöidään omanlaisensa erilaisten oppimismenetelmien sekoitus perustuen siihen, mikä on oppimisen ja muiden tekijöiden kannalta tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi puhdas verkko-opetus ei useinkaan ole tarkoituksenmukaisin tapa organisoida opetusta, mutta yhdistämällä siihen eri tapoja oppia, saadaan aikaan toimiva kokonaisuus. (Salakari 2009, 95–96.)

Ammattikorkeakoulusta valmistuneilta odotetaan sekä teoreettista että käytännön osaamista. Käytännön taitojen oppimiseen paras tapa on tekemällä oppiminen. Paras tilanne on silloin, jos oppiminen pystytään järjestämään aidoissa tai aidonkaltaisissa harjoitteluympäristöissä työskennellen mahdollisimman pitkälle samalla tavalla kuin aidon tekemisen yhteydessä. (Salakari 2009, 27, 143.) Yhteistyössä yritysten kanssa toteutettavat projektit ovat yksi hyvä tapa oppia käytännön osaamista. Projektien ohessa opitaan itse substanssiedon lisäksi myös muita hyödyllisiä taitoja, kuten tiimityöskentelyä. (Salakari 2009, 15.) Aikuisopiskelijoilla on monesti se etu, että he voivat soveltaa koulussa oppimaansa työtehtävissään ja tehdä työpaikalleen erilaisia harjoitus- ja kehittämistehtäviä. Kun oppimistulokset ovat siirrettävissä välittömästi

käytännön hyödyksi työelämään, opiskelijan motivaatio pysyy paremmin yllä. Aitojen käytännön ongelmien ratkominen on myös mielekkäämpää kuin keinotekoisien tilanteiden avulla opiskeleminen. (Auvinen ym. 2005, 79.)

Koska oppiminen työpaikalla tai muissa aidoissa ympäristöissä ei aina kuitenkaan ole mahdollista, käytännön tilanteita voi harjoitella esimerkiksi erilaisten pelien ja simulaatioiden avulla. Faktatiedon oppimisen lisäksi ne tarjoavat mahdollisuuden harjoitella käytännössä toimimista. Esimerkiksi päätöksentekoa ei voi oppia lukemalla, vaan se kehittyy harjoittelemalla, johon simulaatioihin ja peleihin perustuvat oppimisympäristöt tarjoavat ainutlaatuisen mahdollisuuden. Samoin pelien ja simulaatioiden kautta voi opetella esimerkiksi yritystalouden pyörittämiseen liittyviä taitoja. (Salakari 2009, 30, 143–144.)

Oppimispelit yhdistävät koulutuksellisen sisällön ja tietokonepelin, ja ne luodaan tosielämän kaltaisiksi. Peleissä yritykset ja erehdykset ovat sallittuja, ja ne kannustavat luovuuteen. Pelejä voidaan muokata yksilöllisesti jokaisen oppijan tarpeiden ja kykyjen mukaisiksi säätelemällä muun muassa pelin vaikeustasoa, nopeutta, kieltä ja tyyliä. (Salakari 2009, 41, 46, 49, 57.)

Pelien lisäksi simulaatioiden avulla voidaan luoda rajattomasti oppimistilanteita, jolloin voidaan oppia toimintamalleja, käytännön päätöksentekoa ja yhteistoimintaa aitoa jäljittelevissä tilanteissa. Simulaatio-oppimisympäristöt voidaan jakaa kahteen eri taitoja kehittäviin ryhmiin. Ensimmäiset ovat pääasiassa fyysisten taitojen oppimiseen tähtääviä, joihin kuuluvat monet simulaattorit. Niiden avulla voidaan oppia turvallisesti sellaisia taitoja, joiden oppiminen muutoin olisi mahdollista vain aidoissa ympäristöissä. Esimerkkinä voi mainita esimerkiksi ajoneuvo- ja lentokonesimulaattorin. Toinen, paremmin esimerkiksi liiketalouden opetukseen soveltuva simulaatio-oppimisympäristö, kehittää enemmänkin ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoja. Niistä esimerkkeinä voi mainita business-simulaattorit, johtamissimulaattorit ja oppimissimulaatiopelit. (Malouf 2003, 161–162; Salakari 2009, 60, 84, 86.)

Simulaatioihin perustuvissa ympäristöissä oppiminen on interaktiivista tekemällä oppimista, jossa järjestelmä reagoi opiskelijan toimenpiteisiin ja joihin opiskelija edelleen reagoi. Simulaatio-opetuksen etuina voidaan mainita se, että simulaatiomallia muuttamalla opiskelijat voivat kokeilla mallien käyttäytymistä erilaisissa skenaarioissa. Opiskelijat tutustuvat samalla aihealueeseen sekä omiin taitoihinsa käsitellä erilaisia ongelmia. Simulaatiot antavat palautetta, millä tavoin opiskelijoiden tulisi muuttaa ratkaisuideoitaan ja käyttäytymismallejaan. (Salakari 2009, 85–86, 89.) Simulaatioiden avulla voidaan myös testata, osaavatko oppijat soveltaa teoreettista osaamistaan käytännön ongelmatilanteissa. Opiskelijat voivat ratkaista ongelmia yhteistyössä keskenään ja oppia samalla yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. (Salakari 2009, 89–90.)

Yhtenä esimerkkinä virtuaalisesta oppimisympäristöstä voi mainita Second Life -ympäristön². Sinne voidaan rakentaa todellisuuteen perustuvia virtuaalimaailmoja, jotka soveltuvat myös opetustarkoituksiin. Opiskelijat voivat harjoitella esimerkiksi virtuaalisen yrityksen toiminnan pyörittämistä Second Life -ympäristössä tai tehdä projektityön Second Lifessa olevalle yritykselle. Myös yhteistoiminnallinen opiskelu vaikkapa virtuaalisella työpaikalla on mahdollista. Monet yliopistot ja suuryritykset ovat perustaneet Second Lifeen oman saarensa, johon ne ovat rakentaneet vastaanottotilansa. Todenmukainen tuntu, pelinomaisuus ja yhdessä toiminen tekevät Second Lifessa toimimisesta mielekäästä. Muita konkreettisia etuja opetuksen kannalta ei kuitenkaan juuri ole esitetty. (Kalliala & Toikkanen 2009, 91; Salakari 2009, 127–128.)

Erilaisten luentotallenteiden (ääni- tai videomuotoisia) käyttö tuo joustavuutta opiskeluun ja lisää sen ajasta ja paikasta riippumattomuutta. Tallenteita voi käyttää itseopiskeluun tai kurssin ohella jonkin teeman syventämiseen. Tilaisuuksia ja (asiantuntija)luentoja voi ääni- ja videotallentoida ja kuunnella tai katsella jälkikäteen esimerkiksi Internetistä. Aina kuva ei tuo lisäarvoa, jolloin pelkkä äänitallenne voi

² Second Life on massiivinen virtuaalimaailma, johon kuka tahansa voi luoda uusia esineitä ja rakennelmia. Virtuaalimaailmat pyrkivät visuaalisesti ja kokemuksellisesti muistuttamaan todellista kolmiulotteista maailmaa. Second Lifessa käyttäjät liikkuvat avatareina, jotka voivat keskustella chattailemalla tai puhumalla. (Kalliala & Toikkanen 2009, 90.)

riittää. Podcasteilla voidaan hoitaa tiedostojen lähetys mobiileihin laitteisiin, esimerkiksi matkapuhelimiin. (Kalliala & Toikkanen 2009, 62–64; Salakari 2009, 127.) Internetin kautta voi myös reaaliaikaisesti seurata luentoja tai muita tilaisuuksia, jos ei pääse fyysisesti paikalle.

Tieto- ja viestintäteknikkaa voisi hyödyntää enemmän myös korkeakoulujen välisessä yhteistyössä. Kursseja voisi opiskella useamman korkeakoulun tarjonnasta, jolloin voisi saada opetusta myös sellaisesta aihealueesta, johon oman koulun resurssit tai osaaminen ei riitä. (Helakorpi ym. 2010, 97.) Opintojaksojen suorittaminen Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulun³ kautta on jo nyt mahdollista ammattikorkeakoulujen opiskelijoille. Teknologia mahdollistaisi kuitenkin myös yritysten ja korkeakoulujen erilaisten kansainvälisten yhteistyöverkostojen välisen yhteistyön sekä kansainvälisten koulutusohjelmien hyödyntämisen. Verkkokurssien tarjontaa voitaisiin näin laajentaa ulkomailla sijaitsevien korkeakoulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä ja hyödyntää opetuksessa virtuaalisia oppimisympäristöjä ja uusimpia tietoverkkopohjaisia opetusmenetelmiä. Toimintaympäristön globalisoituessa pitäisi kansainvälistyminen ottaa enenevässä määrin huomioon myös koulutuksessa. Opiskelijoiden pitäisi saada riittävät valmiudet työskennellä monikulttuurisissa ympäristöissä sekä kotimaan kansainvälistyissä työpaikoissa että työtehtävissä ulkomailla. (Aikuiskoulutusneuvosto 19/2008, 15; Helakorpi ym. 2010, 137–140.)

Opiskelijoiden on tärkeää oppia viestimään erilaisten teknologisten välineiden avulla. Osassa työpaikoista työntekijät saattavat fyysisesti sijaita eri paikoissa, jolloin yhteydenpito tapahtuu pääsääntöisesti tietoverkkojen avulla. Videoneuvotteluja järjestämällä voidaan korvata matkustamista, ja useampi osapuoli voi osallistua samanaikaisesti neuvotteluun fyysisestä olinpaikasta riippumatta. (Kalliala & Toikkanen

³ Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu on ammattikorkeakoulujen muodostama yhteistyöverkosto, jossa ammattikorkeakoulut tarjoavat toisten ammattikorkeakoulujen opiskelijoille opintojaksoja oman osaamisprofiilinsa mukaisesti. Siten opiskelija voi sisällyttää tutkintoonsa opintojaksoja myös muista ammattikorkeakouluista opiskelijan oman ammattikorkeakoulun määrärahan puitteissa. (TAMKin www-sivut)

2009, 73.) Myös sosiaalisen median⁴ käyttö on levinnyt työelämään. Yritystoiminnan kannalta sosiaalinen media tarjoaa lukuisia muotoja erilaisille sosiaalisille verkostoille, uusia yhteydenpito- ja viestintävälineitä sekä virtuaalimaailmoja. Jotta opiskelijat omaksuisivat sosiaalisen median toimintaperiaatteet ja harjaantuisivat käyttämään sen tarjoamia mahdollisuuksia työelämän tarpeita ajatellen, myös opetuksessa pitäisi hyödyntää sosiaalisen median välineitä soveltuvin osin. (Kalliala & Toikkanen 2009, 11, 18.)

Vaikka tietoverkkojen avulla viestiminen yleistyy, muodostaa fyysinen kohtaaminen ja kasvokkainen vuorovaikutus edelleen merkittävän osan työstä. Nykyisessä työ kulttuurissa työskennellään usein tiimeinä, jolloin tietoa tuotetaan, jaetaan ja jalostetaan yhdessä. (Helakorpi ym. 2010, 25.) Yrityksen menestymisen ratkaisee viime kädessä vuorovaikutuksen laatu sekä työyhteisön sisällä että suhteessa asiakkaisiin (Himananen 2010, 148–152). Koska koulutuksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle työelämässä vaadittavat valmiudet, opetuksen sisältöön pitää kuulua myös vuorovaikutuksellisten taitojen harjoittelua. Perinteisiin opettajakeskeisiin luentoihin ja lähiopetukseen voi tuoda vuorovaikutuksellisuutta esimerkiksi kyselyillä ja opetuskeskustelulla. Niiden tarkoituksena on osallistaa opiskelijoita keskustelemaan ja pohtimaan asioita aktiivisesti. Vuorovaikutuksen avulla pyritään edistämään sekä käsiteltävään asiaan liittyvää oppimista että suullista viestintää. Opettajan tehtävänä on ohjata keskustelua, jakaa puheenvuoroja ja tehdä yhteenvetoja. Lisäksi hän syventää tarpeen tullen keskustelua omalla asiantuntemuksellaan. Osallistuminen myös helpottaa tiedon ymmärtämistä ja muistamista. (Malouf 2003, 9, 50; Mykrä & Hätönen 2008, 22–30; Pruuki 2008, 85, 88–91.)

Osallistumista edellyttävä ja sosiaalisia taitoja kehittävä oppimismenetelmä on myös pienryhmätyöskentely. Tiedon soveltamiseen voi löytyä aivan uusia näkökulmia, kun

⁴ Sosiaalinen media on vuorovaikutteinen viestintäympäristö, jossa kaikilla on mahdollisuus osallistua tiedon tuottamiseen, julkaisemiseen ja sen käsittelyyn. Yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla. (Kalliala & Toikkanen 2009, 18.)

ryhmän jäsenet vaihtavat ajatuksia ja kokemuksia ja oppivat toisiltaan. (Corder 2008, 58; Malouf 2003, 75.) Ryhmätöiden ongelmana kuitenkin myönnetään ns. vapaamatkustajuus. Se tarkoittaa sitä, että vain osa ryhmän jäsenistä kantaa vastuun ryhmän työskentelystä ja lopputuloksen aikaansaamisesta, mutta kuitenkin kaikki ryhmän jäsenet saavat nimensä tuotokseen. (Mykrä & Hätönen 2008, 36.) Ongelman ratkaisuna voisi olla ryhmätyön tuotoksen purku näyttelykävely menetelmää käyttäen. Ryhmätöiden valmistuttua pienryhmistä kootaan uudet ryhmät siten, että jokaisessa ryhmässä on yksi jäsen kustakin aiemmasta ryhmästä. Ryhmät ovat työstäneet ryhmätyöstään olennaisimmat asiat esimerkiksi fläppitaululle, ja uudet pienryhmät kiertävät taululta taululle. Sen ryhmän jäsen, jonka taulun kohdalla ollaan, esittelee taulun teemat ja niistä käydään ryhmässä keskustelua. Näin jokainen ryhmän jäsen joutuu antamaan panoksensa yhteiseen työhön. (Mykrä & Hätönen 2008, 64.)

Roolipelit soveltuvat hyvin erilaisten vuorovaikutustilanteiden, kuten asiakaspalvelutilanteiden ja esimiestaitojen, harjoitteluun. Roolipelissä järjestetään opiskeltavaan asiaan liittyvä tilanne, jossa osallistujat ottavat jonkin muun roolin omansa tilalle. (Mykrä & Hätönen 2008, 56–57.) Roolipelejä voidaan toteuttaa myös pienryhmissä tai parityöskentelynä. Tällöin kaikki pääsevät osallistumaan, eikä tilanne tunnu niin jännittävältä kuin koko ryhmän edessä näytteleminen. (Corder 2008, 51–52; Malouf 2003, 75–76.)

Opetuksen vuorovaikutuksellisuutta voidaan lisätä esimerkiksi muuttamalla pöytien ja tuolien järjestystä luokkahuoneessa. Kun pöydät ovat luokkamaisesti peräkkäin, takaa voi olla vaikea nähdä, mitä edessä tapahtuu, ja ryhmässä on vaikeampi saada vuorovaikutusta aikaan. Ympyrän tai hevosenkengän muotoon asetellut pöydät sen sijaan mahdollistavat sen, että opiskelijat näkevät toistensa kasvot ja näin syntyy helpommin keskustelua. Pienryhmätyöskentelyä varten pöydät voi jakaa pöytäryhmiin helpottamaan työskentelyä. Opiskeltava aihepiiri, opettajan opetustyyli sekä käytettävä opetusmenetelmä luonnollisesti vaikuttavat siihen, mikä milloinkin on tarkoituksenmukaisin järjestys luokkahuoneessa. (Corder 2008, 37–41; Pruuki 2008, 61.)

3.2 Osaamisen arviointi

Opetukseen on perinteisesti kuulunut kiinteänä osana opiskelijoiden osaamisen ja oppimistulosten arviointi. Arviointia voidaan pitää tarpeellisena sekä opiskelijoiden että opettajien kannalta. Opiskelijat tarvitsevat tietoa omasta onnistumisestaan ja kehitymisestään. Opettajan puolestaan on tärkeää saada tietoa opiskelijoiden taidoista ja osaamisen kehitymisestä, jotta opettaja osaa tarvittaessa kehittää omaa opetustaan ja opintojakson toteutusta. (Corder 2008, 78; Helakorpi ym. 2010, 152.)

Perinteisesti koulutuksessa on käytetty arviointia, joka perustuu opiskelijan oppimisen tulosten arviointiin opintojakson lopussa tentin tai muun kirjallisen tai suullisen kuulustelun avulla. Arvioinnin perustana on tällöin näkemys oppimisesta tiedon lisääntymisenä tai muistamisena, ja arvioinnin tarkoituksena on varmistaa, että opiskelija on saavuttanut vaadittavan osaamisen tason. (Auvinen ym. 2005, 104.)

Koska nykyään korostetaan entistä enemmän opiskelijan itseohjautuvuutta, oppimaan oppimisen taitoja sekä yleisesti ottaen työelämässä toimimisen taitoja, myös perinteistä arviointikäsitystä on syytä muuttaa. Tällöin loppuarvioinnin lisäksi tarvitaan koko oppimisprosessin ajan jatkuvaa arviointia, joka on luonteeltaan oppimista edistävää ja oppimiseen ohjaavaa. Siirrytään siis pelkästä tenttikäytännöstä ja sen arvostelusta monipuolisempaan osaamisen ja ymmärtämisen arviointiin. (Auvinen ym. 2005, 104; Corder 2008, 78.) Opiskelijoiden pitäisi saada palautetta myös tehdyistä tehtävistä ja tentistä. Opettajan tehtävänä on kertoa heille, minkä he tekivät oikein ja missä olisi parannettavaa. Rakentava palaute ja kritiikki kehittävät käsitteellistä ymmärtämistä ja auttavat suuntaamaan oppimista tavoitteiden kannalta oikeaan suuntaan. (Auvinen ym. 2005, 105–106; Corder 2008, 60.)

Tentin lisäksi tai korvaajana arvioinnissa voi käyttää myös esimerkiksi oppimispäiväkirjan tai esseiden kirjoittamista. Oppimispäiväkirja on opiskelijan oman kehittymisen ja oppimisen arvioinnin väline. Oppimispäiväkirjaa kirjoitetaan

säännöllisesti opintojakson aikana ja siinä opiskelija pohtii opetuksessa käsiteltyjä asioita ja arvioi omaa edistymistään. Essee puolestaan on opiskelijan kirjallinen tuotos, joka perustuu opettajan kanssa sovittuun aineistoon. Esseessä opiskelija perehtyy käsiteltävään asiaan perusteellisesti, pohtii ja tarkastelee sitä useasta näkökulmasta sekä esittää perusteltuja mielipiteitä. (Pruuki 2008, 108–109, 149, 153.)

Oppimisen transfer eli siirtovaikutus kuvaa sitä, miten opittu taito osataan eri olosuhteissa kuin missä se on opittu. Kiinnostuksen kohteena on siis se, miten hyvin opiskelija osaa soveltaa koulussa oppimiaan taitoja työssään. Sillä, että koulussa opittu osataan hyvin tenttitilanteessa, ei ole suurta merkitystä, jos opitun siirrettävyys koulun ulkopuolelle on vähäinen. Myös tämä pitäisi ottaa huomioon, kun suunnitellaan oppimisen arviointia. Kirjallinen tentti ei sovellu kaikkien tietojen ja taitojen arviointiin, vaan joskus osaamisen mittaamiseen tarvitaan todellista työtilannetta mahdollisimman hyvin vastaava koe. (Salakari 2009, 178.)

Opintojaksolla käytettävästä arviointitavasta on sovittava heti opintojakson alussa, jotta opiskelijat tietävät mitä heiltä odotetaan. Opiskelutekniikkaan vaikuttaa se, vaaditaanko asioiden tarkkaa muistamista, laajempien kokonaisuuksien hahmottamista vai luovien ratkaisujen esittämistä. Myös perinteisen tentin luonne on erilainen, mikäli tentissä saa olla opiskelumateriaali mukana. (Pruuki 2008, 23, 150–151.)

4 Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoululain (351/2003) mukaan ammattikorkeakoulut antavat ja kehittävät aikuiskoulutusta työelämäosaamisen ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi. Laki korostaa ammattikorkeakoulujen yhteistyötä elinkeino- ja muun työelämän sekä suomalaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen samoin kuin muiden oppilaitosten kanssa.

Ammattikorkeakouluasetuksen mukaan tutkintoon johtavat opinnot järjestetään koulutusohjelmina. Koulutusohjelmat ovat ammattikorkeakoulun suunnittelemia ja järjestämiä opintokokonaisuuksia, jotka suuntautuvat johonkin työelämän ammatillista asiantuntemusta edellyttämään tehtäväalueeseen ja sen kehittämiseen. Koulutusohjelmassa voi olla suuntautumisvaihtoehtoja. Myös koulutuksen yleiset tavoitteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003.)

Ammattikorkeakoulun opetuksen suunnittelusta määritellään laissa hyvin väljästi. Siten ammattikorkeakouluilla on melko vapaat kädet toteuttaa omaan profiiliinsa ja alueen tarpeisiin soveltuva opetussuunnitelma, joka johtaa tutkinnoissa määriteltyyn osaamiseen. Aikuiskoulutuksessa opetussuunnitelman laadinta on vielä räätälöidämpää. (Helakorpi ym. 2010, 146.)

Opetuksen suunnittelun lähtökohtana on koulutusohjelman opetussuunnitelma, jossa määritellään kunkin opintojakson tavoitteet, käsiteltävä asiakokonaisuus, laajuus opintopisteinä, opetuksen ja harjoittelun määrä sekä vaadittavat suoritukset. Osa opetuksesta voidaan järjestää työpaikalla sen mukaan kuin ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä määrätään. Yleensä ammattikorkeakoulussa on käytössä osaamis- ja oppimisperustainen opetussuunnitelma, jossa tutkinnon opintopistemäärä on jaettu osaamisalueisiin. Opinnot ja niihin kuuluva opetus järjestetään opintojaksoina, joista muodostuu osaamisalueita. (Helakorpi ym. 2010, 148; Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003.)

Opetussuunnitelmalla on muun muassa seuraavia tehtäviä:

- konkretisoi ja kokonaistaa koulutuksen vuosisuunnittelun (ajoitus, moduulit, opettaja- ja tilaresurssit)
- yhtenäistää ja ohjaa oppilaitoksen pedagogista kieltä ja työtä
- on pohjana opettajien yhteistyölle ja työnjaolle
- on pohjana koulutuksen ja opetuksen seurannassa ja arvioinnissa
- on tiedoksi opiskelijalle opetuksen tavoitteista ja toteutuksesta sekä pohjana yksilöllisille opetussuunnitelmille (HOPS). (Helakorpi ym. 2010, 146.)

4.1 Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden aikuiskoulutuksen opetussuunnitelma

Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelmasta valmistutaan tradenomiksi. Käsittelen opinnäytetyössäni vain liiketalouden aikuiskoulutuksen opetussuunnitelmaa, joka osittain poikkeaa nuorisopuolen vastaavasta. Tiedot olen poiminut vuoden 2007–2008 opetussuunnitelmasta, jota suurin osa haastattelemistani opiskelijoista on opinnoissaan seurannut. Kaksi haastateltavaa oli vuosikurssilta 2006, mutta opetussuunnitelma ei ole sanottavasti muuttunut tähänkään päivään mennessä.

Tradenomin tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja tutkinto suoritetaan 3,5 vuodessa. Opinnot koostuvat 5-30 opintopisteen opintokokonaisuuksista. Opintoihin sisältyy 60 opintopisteen perusopinnot, 90 opintopisteen ammattiopinnot, 15 opintopisteen vapaasti valittavat opinnot, 30 opintopisteen harjoittelu sekä 15 opintopisteen opinnäytetyö. Vapaasti valittavissa opinnoissa opiskelija voi valita häntä kiinnostavia aiheita myös muilta kuin liiketalouden aloilta ja muiden koulutuksen tarjoajien opinnoista.

Liiketalouden koulutusohjelman tehtävänä on tarjota opiskelijalle työympäristö, jossa hän voi aktiivisesti kehittää tietojaan ja taitojaan. Teoreettisten opintojen lisäksi opiskelija osallistuu vastuullisiin yritysten tarjoamiin käytännön projekteihin.

Valmistuttuaan hän on aloitteellinen, monialainen, yhteistyökykyinen, kielitaitoinen ja tietotekniikkaa taitava kaupan ja hallinnon alan osaaja, joka kykenee kehittymään itsenäisesti ammatissaan. Hänellä on edellytykset toimia erilaisissa asiantuntijatehtävissä tai itsenäisenä yrittäjänä muuttuvassa toimintaympäristössä. Koulutus tapahtuu tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa, jotta opiskelu suuntautuu työelämän tarpeiden mukaisesti.

Liiketalouden aikuiskoulutusohjelmassa painotetaan taloushallinnon, juridiikan ja projektinhallinnan osaamista. Tavoitteena on yhdistää opiskelijoiden jo aiemmissa opinnoissa sekä työelämässä hankittua osaamista liiketalouden koulutukseen. Koulutus on monimuoto-opetusta, mikä mahdollistaa tutkinnon suorittamisen työn ohessa. Lähiopetusta järjestetään iltaisin sekä satunnaisesti lauantaisin. Lisäksi opintoja suoritetaan itsenäisesti esim. virtuaaliopinnoilla ja kirjallisuutta lukemalla. Opinnot voi kytkeä tiiviisti omaan työhön muun muassa projektien, kehittämistehtävien, opinnäytetyön ja harjoittelun avulla.

Opiskelu liiketalouden koulutusohjelmassa edellyttää samoja taitoja kuin liike-elämä: muun muassa kielitaidon, tietojenkäsittelytaitojen ja esiintymistaidon lisäksi opiskelu liiketalouden koulutusohjelmassa merkitsee aikataulujen yhteensovittamista ja niihin sitoutumista, yhteistyötä ja yhteisiä päätöksiä sekä itsenäistä tiedonhakua, tiedon arviointia ja sen soveltamista. Lisäksi opiskelijalla on myös valinnaisuutta ja vaihtoehtoisia malleja rakentaa tutkintonsa. Valinnaisuus merkitsee samalla opiskelijan vastuuta omien opintojen suunnittelusta. Valinnaisuus tarkoittaa myös mahdollisuutta tehdä luovia ratkaisuja parhaan mahdollisen työllistymisen hyväksi.

Kun opiskelijalle on karttunut liiketoimintaosaamista esim. työssä tai hän on jo aiemmassa koulutuksessa hankkinut osaamista liiketoiminnan alalta, hän suorittaa Liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden (30 op) tai osia siitä itsearviointiportfoliolla.

5 Tutkimusongelma

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden aikuisopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia koulutuksen toteutuksesta, opetussisällöistä, opetusmenetelmistä ja resursseista. Erityisenä tavoitteena on löytää ideoita ja parannusehdotuksia opetussuunnitelman kehittämistä varten. Opinnäytetyö on tehty TAMKin liiketalouden yksikön toimeksiannosta.

Keräsin opiskelijoilta mielipiteitä koulutuksesta ja näkemyksiä kehittämiskohteista haastattelemalla heitä. Kiinnostuksen kohteena olivat erityisesti opiskelijoiden käsitysten perustelut eli miksi jokin asia koettiin hyväksi tai huonoksi ja miten sitä voisi kehittää. Haastattelun teemat liittyivät opetuksen sisältöön (opetussuunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen), koulutuksen ja opetuksen organisointiin, opetusmenetelmiin sekä opetuksen laatuun ja resursseihin.

Katri Valkama on tehnyt samasta aiheesta opinnäytetyön Tampereen ammattikorkeakoululle vuonna 2005. Vertailen saamiani tutkimustuloksia Valkaman opinnäytetyön tuloksiin siltä osin kuin tutkimuksissamme on käsitelty samoja teemoja ja kysymyksiä.

Taustatietona voi todeta, että vuonna 2007 TAMKin liiketalouden aikuiskoulutusohjelmassa aloitti 35 opiskelijaa, joista neljä oli opintojaan täydentäviä opiskelijoita. Yksi perui myöhemmin opiskelupaikkansa. 31.7.2010 mennessä oli valmistunut 11 opiskelijaa, joista kolme oli opintojaan täydentäviä. Kukaan ei ole virallisesti keskeyttänyt opintojaan eli eronnut koulusta. (Honkanen 6.10.2010.)

5.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus

Lähetin sähköpostilla Tampereen ammattikorkeakoulussa vuonna 2007 aloittaneille liiketalouden aikuisopiskelijoille haastattelupyynnön, jossa kerroin, mistä haastattelussa on kyse. Sähköposti tavoitti ne opiskelijat, jotka yhä ovat kirjoilla TAMKissa. Lisäksi lähetin kutsun niille jo valmistuneille opiskelijoille, joiden yhteystiedot minulla oli tiedossa. Koska haastattelupyyntö ei aiheuttanut suurta vastausten tulvaa, otin yhteyttä myös kahteen vuonna 2006 TAMKissa aloittaneeseen opiskelijaan, joiden yhteystiedot sain yhdeltä haastateltavaltani.

Vuosikurssin 2007 opiskelijat valitsin pääasialliseksi kohderyhmäksi siksi, että heillä opinnot ovat loppusuoralla ja opinto-oikeus päätymässä 31.12.2010. Näin heille on ehtinyt muodostua kuva koulutuksen toteutuksesta, ja he osaavat oman kokemuksensa perusteella esittää mahdollisia kehittämiskohteita. Vaikka osa opiskelijoista oli jo valmistunut, heillä oli vielä suhteellisen tuoreet muistikuvat opiskeluaajasta.

Valitsin tutkimusmenetelmäksi haastattelun, koska sillä pystytään keräämään tietoa ihmisten käsityksistä ja mielipiteistä sekä niiden perusteluista. Haastattelussa saatavia tietoja voidaan syventää ja vastauksia selventää esimerkiksi tarkentavia lisäkysymyksiä esittämällä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 11, 35.)

Puolistrukturoituun teemahaastatteluun päädyin siksi, että tutkimuskohteena ovat tietyt aihealueet. Päättämällä teemat ja kysymykset etukäteen pystyin varmistamaan, että saan tietoja juuri tutkimusongelmani kannalta olennaisista asioista. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastausvaihtoehtoja ei ole annettu ennalta, vaan haastateltavat saavat vastata omin sanoin. Kysymysten järjestys kuitenkin vaihteli haastateltavasta riippuen. Osan kanssa noudatimme hyvinkin tarkkaan laatimaani teema- ja kysymyslistaa, kun taas osan kanssa keskustelu oli vapaampaa, ja huolehdin vain siitä, että sain kaikkiin kysymyksiin vastauksen. (Eskola & Suoranta 1998, 87–88; Hirsjärvi & Hurme 2010, 103.) Koska tavoitteena oli saada

parannusehdotuksia ja kehittämisideoita, vastausten perustelut olivat ensisijaisen tärkeitä. Siten kyselytutkimus tai strukturoitu haastattelu olisi sopinut huonosti tähän tarkoitukseen.

Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. Siksi toimitin haastateltaville etukäteen tutustuttaviksi haastattelun teemoja ja kysymyksiä. Itse haastatteluissa pystyin tarkentamaan käyttämiäni käsitteitä sekä selventämään epäselviä asioita. Haastattelussa on esimerkiksi kyselytutkimukseen verrattuna paremmat mahdollisuudet varmistua siitä, että sekä haastattelija että haastateltava ovat ymmärtäneet kysymykset samalla tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Haastateltavat saivat haastattelun päätteeksi halutessaan nostaa esiin myös sellaisia asioita, jotka haastattelukysymyksissä eivät olleet tulleet esille.

Haastattelin syys- ja lokakuun 2010 aikana 10 opiskelijaa, joista kuusi oli valmistunut ja neljällä oli opinnot vielä kesken. Haastattelupaikka valittiin haastateltavan toiveiden mukaan. Haastatteluista viisi toteutettiin TAMKin tiloissa, yksi haastateltavan kotona, yksi haastateltavan työpaikalla ja kolme haastattelijan kotona. Yksilöhaastattelut kestivät haastateltavasta riippuen 35–90 minuuttia. Yksi haastateltava oli kirjoittanut vastauksensa paperille, ja niitä tarkennettiin haastattelussa joiltakin osin.

Nauhoitin kaikki haastattelut ja purin jokaisen haastattelun heti sen toteutuksen jälkeen, jolloin käyty keskustelu oli muutenkin vielä tuoreessa muistissani. En katsonut tarpeelliseksi koko aineiston litterointia, koska tarkoituksena ei ollut analysoida puhetta tai kielen käyttöä, vaan sisältöä. Purin aineiston valikoiden teemoittain ja kysymyksittäin ja litteroin tarkasti vain olennaisilta vaikuttavat kohdat. Nauhalta pystyin tarvittaessa myöhemmin hakemaan lisää tekstiä. (Eskola & Vastamäki 2001, 41; Hirsjärvi & Hurme 2010, 138.) Järjestin aineiston teemoittain niin, että keräsin kunkin teeman ja siihen liittyvien kysymysten alle kaikkien haastateltavien vastaukset kyseisiin kohtiin. Koska osa haastatteluista oli edennyt vapaammin keskustellen, vastauksia ja kommentteja johonkin kysymykseen löytyi eri puolilta yksittäistä

haastattelua. Sen jälkeen analysoin aineistoa teemoittain ja sen sisällä olevien kysymysten kautta ja katsoin, mitä vastaukset sisältävät. (Eskola 2001, 143; Eskola & Vastamäki 2001, 41; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.)

Laadullisella tutkimuksella ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, joten siltä kannalta kohdejoukon pieni koko ei ole ongelma. Tutkimuskysymyksenä oli kerätä näkemyksiä koulutuksen toteutuksesta, joten parhaiten kysymykseen osaavat vastata ne henkilöt, joilla on tietoa ja omakohtaista kokemusta asiasta mahdollisimman paljon. Siltä kannalta katsottuna haastateltavien valinnan pitää olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa, eikä satunnaisuuteen perustuvaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.) Haastattelupyyntöni vastasi viisi opiskelijaa. Koska pidin tätä määrää liian pienenä, otin vielä suoraan yhteyttä seitsemään opiskelijaan, joista viisi suostui haastateltavakseni. Nämä seitsemän opiskelijaa valikoituivat henkilökohtaisen yhteydenoton kohteeksi siksi, että heidän oikeista yhteystiedoistaan olin varma.

Olen pyrkinyt kunnioittamaan haastateltavien vastauksia ja esittämään ne mahdollisimman hyvin haastateltavien maailmaa kuvaavina. Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa haastatteli ja haastateltava vaikuttavat toisiinsa. Haastattelijana olen saattanut vaikuttaa saatavaan tietoon jo tiedonkeruuvaiheessa asettamalla haastattelun teemoja sekä tulkitessani haastateltavien vastauksia. (Eskola & Suoranta 1998, 86; Hirsjärvi & Hurme 2010, 189.) Erityisen tärkeää on huomioida se, että olen itsekin vuosikurssin 2007 opiskelijoita, ja minulla on luonnollisesti omat näkemykseni asioista. Siksi haastatteluun valituissa teemoissa saattaa heijastua omat käsitykseni asioista. Toisaalta taas se, että tunnen aihepiirin hyvin, on edesauttanut tutkimusongelman kannalta olennaisten teemojen esiin nostamista. Haastateltavilla on ollut mahdollisuus ottaa esiin asioita myös ennalta asetettujen teemojen ulkopuolelta, mikäli jokin olennainen koulutuksen kehittämiskohde olisi puuttunut teemojen joukosta. Olen tutkimusraportissani pyrkinyt esittämään omat mielipiteeni aina minä -muodossa ja pitämään ne tiukasti erillään haastateltavien puheesta.

6 Tutkimustulokset

Esittelen seuraavaksi haastattelujeni tuloksia. Aluksi kerron lyhyesti haastateltavien taustatietoja ja sen jälkeen siirryn varsinaisten teema-alueiden läpikäyntiin. *Kursivoidut* kohdat tekstissä ovat suoria lainauksia haastateltavien vastauksista. Käytän työssäni kurssi -sanaa opintojakson synonyyminä. Omat tulkintani aineistosta esitän vasta seuraavassa Johtopäätökset -luvussa.

Opinnäytetyöni liitteenä on haastattelurunko, jonka toimitin haastateltaville ennen haastatteluja tutustuttavaksi. Kysymysten muotoilu tarkentui tutkimuksen toteutuksen edetessä, joten haastateltavien saamissa teema- ja kysymyslistoissa oli pieniä eroavaisuuksia. Haastattelu sisälsi myös listan ulkopuolelta joitakin kysymyksiä, esimerkiksi haastateltavien taustaan liittyen.

6.1 Haastateltavien taustatietoja

Haastateltavien joukossa oli yksi mies ja loput yhdeksän olivat naisia. Suurella osalla haastateltavista perheeseen kuului kotona asuvia lapsia. Haastateltavien ikähaarukka oli 35+ - 50+. Haastateltavista kuusi opiskelijaa oli valmistunut. He olivat suorittaneet opinnot 2-3 vuodessa. Neljä opiskelijaa, joilla opinnot oli vielä kesken, oli hakenut lisääaikaa tutkinnon suorittamiseksi. Yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli pohjakoulutuksena merkonomin tutkinto tai taloushallinnon ammattitutkinto heidän hakiessaan TAMKin. Osalla oli ylioppilastutkinto. Liiketalouden perustutkinnon lisäksi osa oli suorittanut muita lyhytaikaisempia kursseja ja osalla oli myös muun alan koulutusta. Osalla aikaisemman perustutkinnon suorittamisesta oli kulunut jo paljon aikaa, kun taas kaksi opiskelijaa oli vasta hiljattain suorittanut taloushallinnon ammattitutkinnon.

Tampereen ammattikorkeakouluun liiketalouden koulutusohjelmaan hakeutumisen syynä osalla oli ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaminen. Tutkinnon katsottiin parantavan mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Osalle amk-tutkinto ei sinänsä ollut välttämätön, vaan pääasia oli oman osaamisen kehittäminen ja tietojen päivittäminen. Kahden haastateltavan tavoitteena oli vaihtaa työpaikkaa ja alaa. Hiljattain taloushallinnon ammattitutkinnon suorittaneille amk-tutkinnon suorittaminen oli luonnollinen jatko opinnoille.

Kaikki haastateltavat opiskelivat työn ohella. Yksi opiskelija oli pitänyt kuuden kuukauden vuorotteluvapaan ja tehnyt sinä aikana opinnäytetyötä. Opintovapaata oli ottanut kaksi opiskelijaa. Toinen suoritti tutkintoon kuuluvan työharjoittelun sen aikana. Muut haastateltavat olivat olleet kokoaikaisesti töissä opintojen ajan.

6.2 Opetussuunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen

Lähes kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä TAMKista saamaansa koulutukseen, osa jopa erittäin tyytyväisiä. Osa mainitsi olevansa osittain tyytyväinen, sillä kaikilta osin koulutus ei ollut vastannut odotuksiin. Koulutuksella oli ollut suoria vaikutuksia kahden haastateltavan työtehtäviin, jotka olivat koulutuksen seurauksena muuttuneet vaativampaan suuntaan. Kaksi haastateltavaa, jotka koulutuksen alkaessa työskentelivät muulla alalla, siirtyivät jo opintojen aikana työskentelemään TAMKin koulutusta vastaavalle alalle uuteen työpaikkaan.

Koulutuksella voi kuitenkin nähdä olleen välillisiä vaikutuksia useamman työhön, sillä suurin osa haastateltavista koki, että koulutus ja työ olivat tukeneet toisiaan ja oppimaansa oli pystynyt hyödyntämään työelämässä. Koulutus antoi uutta tietoa ja itsevarmuutta.

”Ihan koko ajan, sen takia se olikin niin mielekästä. Että niitä oppeja pystyi koko ajan soveltaan. Ja sitten se oli tosi hyvä, että omasta mielestäni valitsin ne valinnaiset, vapaasti valittavat opinnot niin, et ne kaikki tuki mun työtäni.”

Liiketalouden aikuiskoulutusohjelmassa painotetaan taloushallinnon, juridiikan ja projektinhallinnan osaamista. Kysyin haastateltavilta, ovatko he mielestään saaneet riittävästi opetusta ko. aihepiireistä ja olisivatko he kaivanneet lisää jonkin alan opetusta. Vastauksissa näkyy hyvin opiskelijoiden erilaisuus ja yksilölliset tarpeet. Osan mielestä ko. aineita oli sopivasti, mutta esimerkiksi taloushallintoon joku olisi halunnut enemmän opetusta, kun taas jonkun toisen mielestä sitä oli liikaa. Osa koki juridiikan opiskelun tärkeäksi ja olisi voinut lukea sitä enemmänkin, kun taas toisille se oli turhaa. Projektinhallintaa pari haastateltavaa toivoi olevan enemmän, koska nyt se ei antanut riittäviä valmiuksia työelämän kannalta. Yhden haastateltavan mielestä tarkastelunäkökulmaa projektinhallinnassa pitäisi laajentaa, koska nykyisessä muodossa siitä ei juuri ollut hyötyä.

Edellä mainittujen aineiden lisäksi mainittiin esiintymistaidot sekä kirjallinen ja suullinen viestintä aiheina, joihin olisi kaivattu enemmän opetusta. Samoin rahoituksesta olisi voinut olla lisää kursseja. Lisäksi yksittäisiä mainintoja sai muun muassa johtaminen, markkinointi, investointilaskenta, budjetointi, verotus ja tietojärjestelmät, joissa olisi voinut olla enemmän opetusta. Osassa em. aiheista kursseja olisi kyllä ollut tarjolla, mutta päällekkäisyyksien vuoksi haastateltavat eivät saaneet niitä mahtumaan lukujärjestykseensä.

Siihen puuttuiko jonkin aihe-alueen opetus kokonaan, haastateltavat eivät juuri osanneet ottaa kantaa. Haastattelija itse jäi pohtimaan sitä, että globalisoituvassa maailmassa liiketalouden opintoihin ei sisältynyt kansainvälisyysosaamista, vaikka monessa yrityksessä kansainvälistyminen on arkipäivää. Haastattelijan ottaessa asian esille, useampi haastateltava kyllä yhtyi näkemykseen, että tema on tänä päivänä tärkeä. Suurempaa mielenkiintoa aihe-alue herätti kolmessa haastateltavassa, joista kaksi olisi voinut lisätä kurssitarjontaan valinnaisiin opintoihin esimerkiksi kansainvälisen kaupan

ja erilaisten yrityskulttuurien opiskelua. Yksi haastateltava olisi voinut ottaa esimerkiksi ekstra-kurssina jotakin kansainvälisyyteen liittyvää.

Myös kielten opiskelu jakoi vahvasti mielipiteitä. Joku olisi halunnut lukea kieliä enemmänkin, kun taas jonkun mielestä ne voisivat olla kokonaan valinnaisia. Joku olisi halunnut suorittaa kieliopinnot verkkokurssina, kun taas toisen mielestä kielet vaativat lähiopetusta. Yksi haastateltava olisi ollut valmis poistamaan pakkoruotsin, kun taas toinen haastateltava näki, että virkamiesruotsin taito pitää pystyä osoittamaan.

TAMKin aikuiskoulutuksessa ei ole valittavissa erityistä erikoistumislinjaa tai suuntautumisvaihtoehtoa kuten nuorisopuolella, jossa opiskelija voi suunnata opintoja kansainvälisen kaupan, markkinoinnin ja viestinnän, taloushallinnon tai projektiosaamisen alalle (TAMKin [www-sivut](http://www.sivut)). Suurin osa haastattelemistani aikuisopiskelijoista oli sitä mieltä, että valinnaisilla opinnoilla pystyi tarpeeksi suuntaamaan tutkintoa haluamaansa suuntaan. Osa suhtautui suuntautumisvaihtoehdon mahdollisuuteen lähinnä neutraalisti. Osa taas toivoi enemmän valinnan varaa, jotta tutkintoa voisi suunnata paremmin oman kiinnostuksensa mukaan. Yksi opiskelija piti erikoistumismahdollisuutta erittäin toivottavana ja näki sen etuna työnhaussa, koska silloin osaaminen olisi helpompi osoittaa potentiaalisille työnantajille. Eräs opiskelija toisaalta taas pohti, sulkisiko erikoistuminen pois työmahdollisuuksia rajaten osaamisen kapeammalle alueelle.

”Kyllä niitä [valinnaisia kursseja] saisi olla enemmän, että vois niinku vaikka ihan oikein ottaa niitä enemmänkin niitä kursseja ja erikoistua. Ja saisi lukea niin paljon pitkälle kuin haluais.”

Haastateltavien mielestä siinä, kuinka hyvin kurssien sisältö vastasi kursseille asetettuja tavoitteita oli vaihtelua. Joillakin kursseilla tuntui siltä, ettei opettaja ollut ollenkaan perehtynyt kurssin tavoitteisiin. Jotkin kurssit eivät sisällöltään vastanneet haastateltavien odotuksiin tai haastateltavat eivät olleet tyytyväisiä asioiden painotukseen kurssin sisällä. Joillakin kursseilla asioita tarkasteltiin liian suppeasta

näkökulmasta.

Sekä kurssien vaatimustason että kursseista saatavien opintopisteiden määrän suhteessa niihin vaadittavaan työmäärään todettiin vaihtelevan todella paljon. Joillakin kursseilla joutui tekemään todella paljon töitä opintopisteiden eteen, kun taas joillakin kursseilla saman määrän opintopisteitä sai huomattavasti pienemmällä työmäärällä. Työn teko sinänsä ei opiskelijoita haitannut, mutta eri kursseista saatavat opintopisteet eivät tällä hetkellä kerro mitään niiden vaatimasta työmäärästä, eivätkä kurssit ole siten vertailukelpoisia.

"Kurssithan oli sisällöltään vaihtelevia ja — — että niiden kurssien vastaavat opintopistemäärät oli hyvin eriarvoisia eli niin kuin tavallaan sen työnteon suhteen ja pakollisten tehtävien suhteen, et siinä oli aikamoista hajontaa."

Eräs haastateltava olisi vaihtanut harjoittelusta ja opinnäytetyöstä saatavat opintopisteet keskenään. Koska aikuisopiskelijat yleensä suorittavat harjoittelun itsearviointiraportilla, hänen mielestään tuntuu oudolta, että siitä saa tuplamäärän opintopisteitä verrattuna opinnäytetyöhön, vaikka opinnäytetyö vaatii paljon enemmän työtä.

Pääsääntöisesti koettiin, että asiat oli opiskeltu tarpeeksi perusteellisesti. Erityisesti oli opittu hakemaan tietoa. Osa haastateltavista totesi ammattikorkeakoulun tarjoaman koulutuksen olevan lähtökohdiltaan sen verran teoreettisempaa, että käytännön osaaminen tulee vasta työelämässä tai sitten se kuuluu hankkia ammattiopistosta.

"Mähän siis olen kokenut tällaisen opiskelun niinku semmosena apuneuvona siihen, että tietää mistä niitä asioita sitten rupee hakeen, jos niitä täytyy työelämässä käyttää."

Aikuiskoulutus on tarkoitettu työn ohella suoritettavaksi. Haastateltavat kokivat, että pääsääntöisesti opettajat olivat joustaneet hyvin, jos esimerkiksi joutui olemaan pois lähiopetustunnilta, ei pystynyt palauttamaan tehtäviä ajoissa tai ei päässyt tenttiin. Osa

haastateltavista oli tosin sitä mieltä, että jos on itse päättänyt lähteä opiskelemaan, pitää myös itse joustaa ja mennä opiskelun ehdoilla.

6.3 Koulutuksen ja opetuksen organisointi

Opetussuunnitelmassa todetaan, että lähiopetusta järjestetään iltaisin sekä satunnaisesti lauantaisin. Iltaopetuksen ajankohtaa klo 17.10–20.00 pidettiin sopivana. Sen sijaan lähiopetuksen järjestäminen lauantaisin jakoi mielipiteitä. Lauantaiopetusta ei käytännössä juuri ollut ensimmäisenä vuonna toteutetun Johtamisen Business Forumin lisäksi. Osa haastateltavista olisi toivonut enemmän opetusta lauantaisin erityisesti, jos se olisi vähentänyt iltojen lukumäärää. Perusteluina todettiin, että lauantaina olisi saattanut olla virkeämpi kuin työpäivän päätteeksi. Lisäksi lisäämällä lauantaiopetusta olisi saatu aikaan tehokkaampaa ja intensiivisempää opiskelua, koska illat olivat niin lyhyitä. Osa sen sijaan ei olisi halunnut lähiopetusta lauantaille, koska viikonloput menivät kotitehtävien tekemiseen. Lisäksi lauantaisin järjestettävä opetus olisi entisestään vähentänyt perheen kanssa vietettyä aikaa.

Kysymys siitä, voisivatko kurssit jatkua keväällä pidempään, esimerkiksi touko-kesäkuun vaihteeseen ja/tai alkaa jo aiemmin, suunnilleen elokuun puolivälissä, herätti myös keskustelua. Osan mielestä nykyinen pitkä kesäloma on hyvä. Pitää olla aikaa myös levätä ja kerätä voimia. Toisaalta voisi olla mahdollisuus tehdä kesällä esimerkiksi verkkokursseja. Osa olisi ollut valmis pidentämään tehokkaan opiskelun aikaa, jos se tarkoittaisi sitä, että tutkinnon suoritus aika säilyisi nykyisellään 3,5 vuodessa. Kursseja pystyisi siten suorittamaan hieman löysemmällä tahdilla nykyiseen verrattuna. Pidempi lukuvuosi helpottaisi samalla myös tenttien ja tehtävien kasaantumista. Vastauksissa korostui myös se, että jokaisen pitäisi pystyä itse paremmin vaikuttamaan opiskelutahtiin. Jos joku haluaa suorittaa samanaikaisesti useamman kurssin ja joku toinen taas vähemmän, sen pitäisi olla mahdollista. Opiskelijoiden elämäntilanteet, työtilanteet ja jaksaminen vaihtelevat, eikä kaikille välttämättä sovi samanlainen rytmi.

Osa koki erityisesti kaksi ensimmäistä vuotta raskaiksi, kun lähiopetusta oli 3-4 iltaa viikossa ja tehtävät päälle.

”Sehän on persoonakohtainen kysymys, että kuka jaksaa sitten taas elokuusta toukokuun loppuun semmosta tahtia mitä meilläkin oli välillä, kun oli 4 kurssia. Jos se löysentäisi sitä aikataulua, niin silloin mä ehkä kokisin sen parempana. Mutta sittenhän on niitä, jotka voisi olla siellä aina 7 iltaa viikossa ja valmistua puolessa vuodessa.”

Suurin osa haastateltavista piti tutkinnon suoritusaikaa 3,5 vuotta sopivana. Myös suurin osa niistä opiskelijoista, jotka olivat hakeneet lisää aikaa opiskelulle, olivat sitä mieltä, että 3,5 vuotta riittää. Kaikki kuitenkin sanoivat, että vapaa-aikaa opiskeluvuosiin ei juuri ollut mahtunut. Työn, opiskelun ja perheen yhteensovittaminen oli vaatinut välillä melkoista priorisointia. Muille harrastuksille tai kavereille ei juuri ollut jäänyt aikaa. Osa olisi myös halunnut panostaa opiskeluun enemmän, jos vain olisi ollut aikaa. Osa sen sijaan oli mielestään pystynyt panostamaan opiskeluun juuri sen verran kuin oli halunnutkin.

Kysyttäessä pakollisten ja valinnaisten opintojen määrän suhteesta osan mielestä suhde oli sopiva, mutta osa toivoi enemmän valinnaisuutta. Eräs opiskelija ehdotti, että opiskelijat valitsisivat perusopintojen jälkeen haluamansa suuntautumisvaihtoehdon. Valinnaisuudet olisivat valmiita paketteja, eivätkä välttämättä yksittäisiä kursseja. Tämä mahdollistaisi sen, että lukujärjestykseen saa sopimaan haluamansa aihealueen kurssit. Muissakin haastatteluissa nousi esiin ongelma kurssien päällekkäisyyksien kanssa. Valinnanvaraa ja tarjontaa on, mutta haluamiansa kursseja ei saa mahtumaan lukujärjestykseen. Ongelma kärjistyy erityisesti silloin, jos jonakin vuonna käytäväksi tarkoitettu kurssi jää suorittamatta ja siirtyy seuraavaan vuoteen. Opintojaksotarjotin ei ota tätä huomioon, vaan seuraavana vuonna siirtyy taas jokin muu kurssi vuodella eteenpäin, jotta rästikurssin saa suoritettua. Lukujärjestys on tehty niin tiukaksi, ettei se salli keskeytyksiä TAMKin esittämään opiskelutahtiin. Tästä syystä eräs haastateltava koki, ettei hänellä todellisuudessa ollut niin paljon valinnan mahdollisuuksia valinnaisten opintojen suhteen kuin muilla. Yrittäessään kiria aikataulua kiinni,

pakolliset kurssit menivät mielenkiintoisten valinnaisten aineiden päälle. Tosiasiassa tutkintoa ei pystynyt suuntaamaan niin kuin olisi halunnut, vaikka tarjontaa sinänsä olisi ollut.

”Kun kuitenkin tarjontaa on, mutta sitten meidät pakotetaan kulkemaan sitä tiettyä lukkaria — — kyllä siellä olis ollu valinnaisia, mutta mä en saanut niitä mahtumaan.”

Muissa ammattiopinnoissa opiskelijoilla on mahdollisuus ottaa kursseja muista koulutusohjelmista ja vapaa valintaisissa opinnoissa myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta. Osa oli saanut korvattua näitä opintoja muilla aikaisemmillä opinnoilla. Jotkut olivat noudattaneet annettua lukujärjestystä sen enempää miettimättä, mihin opintoihin mikin kurssi kuuluu ja siten opiskelleet ainoastaan liiketalouden opintojaksoja. Vain yksi haastateltava oli hyödyntänyt mahdollisuutta ottaa kursseja muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta. Muutama muu oli harkinnut muiden koulutusohjelmien kurssien ottamista, muttei ainakaan toistaiseksi vielä ollut tehnyt niin. Eräs haastateltava koki osallistumisen toisen koulutusohjelman kurssille hankalaksi.

Saamiinsa hyväksilukuihin haastateltavat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä. Opiskelemaan oli tultu oppimaan ja päivittämään tietoja, ja siksi kursseja haluttiin myös käydä, vaikka aiemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella hyväksilukuja olisi voinut enemmänkin saada. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet, että olisivat joutuneet istumaan liian helpoilla kursseilla, vaan aina siellä jotakin oppi. Eräs haastateltava toivoi, että opiskelijoita ja kunkin osaamista olisi enemmän katsottu yksilöinä. Liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden lisäksi myös muista opinnoista olisi voinut saada paremmin hyväksilukuja. Liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuteen olisi haluttu vaihtoehtoisia suoritustapoja, koska esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman laatiminen keksitylle yritykselle tuntui turhauttavalta.

6.4 Opetusmenetelmät

Lähiopetuksesta tykättiin ja tunneilla käytiin aktiivisesti. Lähiopetuksen määrää pidettiin sopivana – joissakin tapauksissa sitä olisi voinut olla enemmänkin. Verkko-opetuksella ei pidä lähteä korvaamaan lähiopetusta, ja puhtaasti verkossa suoritettavien kurssien alkuun voisi yhdistää lähiopetusta kerran tai pari. Osa koki, ettei verkossa tule opittua niin hyvin kuin lähitunneilla. Oma porukka ja kasvokkainen vuorovaikutus koettiin tärkeäksi. Erityisesti pidettiin niistä lähiopetustunneista, joilla keskusteltiin. Koska kyseessä on aikuisopiskelijat ja kaikilla on takana työkokemusta ja elämäkokemusta, erilaisten näkökulmien ja käytännön esimerkkien kuuleminen on mielenkiintoista ja hyödyllistä.

”Mä en ite verkko-opiskelusta kauheasti tykkää. Koska, vaikka mä en ole hirveän yltiösosiaalinen, ole heti ottamassa kontaktia ihmisiin, mutta mulle on hirveän tärkeää kumminkin se, sillä on oma kannustava vaikutuksensa, kun muutkin raahautuu illalla puoli kuolleena töitten jälkeen sinne opiskeleen.”

”Kaikki ollaan aikuisopiskelijoita, kaikilla on pitkä työura takana ja sitten on tällöisiä käytännön esimerkkejä, niin ne jää mieleen, ne on niinku parasta oppia.”

Joillakin kursseilla, muun muassa kielissä, oli ns. läsnäolopakko. Sitä haastateltavat eivät pitäneet tarkoituksenmukaisena aikuiskoulutuksessa. Näkemystä perusteltiin sillä, että aikuisopiskelijoiden on osattava itse harkita, milloin on syytä olla paikalla. Korkeintaan kielissä läsnäolovelvoite voisi parin haastateltavan mukaan olla. Opettajien linjassa poissaolojen suhteen näyttää olevan vaihtelua, sillä eräs haastateltava oli joutunut jättämään kurssin kesken, kun tuli yksi poissaolo liikaa sairaustapauksen vuoksi. Jollakin toisella haastateltavalla sen sijaan oli se käsitys, että poissaoloja ei vahdittu kovinkaan tarkkaan, vaan pois sai olla enemmänkin.

Siitä huolimatta, että lähiopetuksesta tykättiin, suurin osa toivoi, että jonkin tietyn kurssin suorittamistavassa voisi olla enemmän vaihtoehtoja. Esimerkiksi verkkokurssit tuovat enemmän joustavuutta aikatauluihin, jos samaan aikaan on menossa monta

kurssia. Jos joku taas ei pidä verkko-opiskelusta, hän voisi osallistua lähiopetukseen. Koska ihmiset oppivat erilalla, pitää olla mahdollisuus oppia haluamallaan tavalla. Joustavuutta tarvitaan myös siksi, että opiskelijoiden työ- ja elämäntilanteet vaihtelevat.

”Etenkin aikuisille, just sen takia, että elämäntilanteet on niin erilaisia — — se olisi tosi hieno, kun olisi erilaisia vaihtoehtoja.”

Haastateltavat vaikuttivat pääsääntöisesti tyytyväisiltä nykyisin käytössä oleviin opetusmenetelmiin. Kuten jo aiemmin on todettu, lähiopetusta pidettiin tärkeänä. Esseeet jakoivat mielipiteet; osa piti niitä hyödyllisinä, osa ei – joka tapauksessa oltiin sitä mieltä, että kirjoittamista on ollut paljon.

Verkko-opetuksessa on haastateltavien mukaan yhä kehitettävää. Verkkokurssit pitäisi suunnitella ja valmistella paremmin. Erityisesti verkkokurssien tehtäväpalautusten aikatauluihin pitäisi kiinnittää huomiota. Osa haastateltavista koki, että opettajat yrittivät päästä helpommalla laittamalla verkkoon linkkejä ja materiaalia. Moodleen oltiin tyytyväisiä sen suhteen, että se toimi hyvin alustana, jossa on materiaalit ja tehtävät. Sen sijaan sosiaalisen median puoli ja esimerkiksi chattailu toimi kankeasti, ja haastateltavat kokivat sen muutenkin vieraaksi.

Mahdollisuus luentojen (opettajien, asiantuntijoiden, kansainvälisten luennoitsijoiden) äänittämiseen ja videointiin koettiin hyväksi mahdollisuudeksi. Jos on monta kurssia menossa samassa periodissa tai muuten ei pääse paikalle, olisi hyvä, jos luennon voisi katsella tai kuunnella jälkikäteen. Kuvakaan ei ole välttämätön, vaan ääni riittäisi. Kaksi haastateltavaa otti esiin video-/nettimeuvottelujen käytön opetuksessa. Opetusta voisi reaaliaikaisesti seurata tulematta fyysisesti paikalle. Osaa haastateltavista kiinnosti mahdollisuus hyödyntää enemmän toisten joko kotimaisten tai ulkomaisten korkeakoulujen tarjontaa.

Erilaiset virtuaalipelit tai simulointiohjelmat eivät herättäneet suurta innostusta. Eräs haastateltava näki kuitenkin, että esimerkiksi sähköisen taloushallinnon kurssilla olisi

voinut olla käytössä simulaatio-ohjelma, jolla olisi päässyt harjoittelemaan. Osa haastateltavista oli osallistunut Yrityspeliin ja he olivat pitäneet opetusmuodosta. Yrityspeli herätti kiinnostusta myös niissä haastateltavissa, jotka siihen eivät olleet osallistuneet.

Roolipelit nosti esiin yksi haastateltava, joka näki että niiden avulla voitaisiin harjoitella esimerkiksi kokoustekniikkaa ja viestintää. Hänen mielestään opiskelijoita pitäisi muutenkin ottaa enemmän mukaan lähituntien opetukseen, jotta kehittyisi keskustelevampi kulttuuri. Yksi haastateltava näki roolipelit ongelmana arempien opiskelijoiden kannalta, mutta myös hän oli sitä mieltä, että osallistumiseen tulee kannustaa.

Luennoilla tai lähiopetuksessa opetettavan teorian lisäksi on hyvä olla harjoituksia, jotta pääsee käytännössä soveltamaan asioita. Myös omalle työpaikalle tehtävät kehittämistehtävät ovat hyviä silloin, jos ne sinne aidosti soveltuvat ja työpaikka on sen luonteinen, että sinne voi kehittämistehtäviä tehdä.

Kehittämistehtäviin liittyen kysyin haastateltavilta, pitäisivätkö he mielekkäänä mahdollisuutta tehdä yhteistyötä myös muiden yritysten kanssa vai onko oma työpaikka paras paikka kehittämistehtävien tekemiselle. Osalle opiskelijoista kerroin lyhyesti Demolan⁵ toimintamallista selventääkseni, mitä kysymyksellä tarkoitin. Projektityöt muiden yritysten kanssa herättivät useassa haastateltavassa innostusta, koska silloin saisi uusia näkökulmia asioihin ja tutustuisi eri yrityksiin. Käytännössä projektitöiden toteutukselle esteitä saattaisi kuitenkin aiheuttaa oma työ ja työsuhteen ehdot.

Ryhmätöiden ongelmana nähtiin se, että kaikki ryhmän jäsenet eivät osallistu työskentelyyn yhtä aktiivisesti ja työnteko jää yhden tai kahden harteille ja muut tulevat

⁵ Demola on avoimen innovaation toimintaympäristö, jossa tamperelaisten korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijat voivat osana opintojaan tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa toteuttaa erilaisia projektitöitä. (Demolan [www-sivut](http://www.demola.fi))

vapaamatkustajina. Vain kaksi haastateltavaa vaikutti varauksetta pitävän ryhmätöitä erittäin hyödyllisinä, koska niissä voi jakaa näkemyksiä muiden ryhmäläisten kanssa ja työskentely on tehokkaampaa kuin yksin tehtynä. Muutkin myönsivät, että ryhmätyöt kehittävät sosiaalisia taitoja ja siinä tutustuu ihmisiin. Todellista vuoropuhelua on kuitenkin vaikea saada aikaan, koska kukin tekee tahollaan oman osuutensa ja sitten osiot lyödään kasaan sen enempää aihetta yhdessä käsittelemättä. Mikäli ryhmätöitä on, niiden pitäisi rajoittua koululla oleviin lähiopetustunteihin. Virtuaalisesti tehtäviä ryhmätöitä ei pidetty mielekkäinä.

Suurimman osan mielestä tieto- ja viestintätekniikkaa voisi ja pitäisi hyödyntää opetuksessa enemmän, mutta kuitenkin niin, ettei se korvaa tai vähennä lähiopetusta. Pari haastateltavaa mainitsi, että koska sähköistäminen ja sosiaalinen media ovat arkipäivää työpaikoilla, pitäisi niitä harjoitella koulussakin.

Suurin osa haastateltavista näki kurssin päätteeksi olevan tentin tarpeelliseksi. Tenttiä perusteltiin sillä, että muuten ei tulisi niin hyvin perehdyttyä ja opittua. Joku koki arvosanan toimivan porkkanana, kun taas osalle arvosanalla ei ollut merkitystä, vaan tärkeintä oli oma oppiminen. Vain yksi opiskelija olisi korvannut tentit kokonaan tehtävillä ja esseillä, koska koki, että tenttiin pöntetään ulkomuistista ja sitten asiat unohdetaan. Tenttiä kannattavat haastateltavat kuitenkin toivoivat, että tentin rinnalla olisi käytössä myös muita arviointimenetelmiä. Esimerkiksi tehtävien suorittamisen perusteella voisi muodostua osa arvosanasta, jotta kaikki ei olisi yhdestä tentistä kiinni. Myös kotona tehtävä verkkotentti sai kannatusta, koska se on joustavampi kuin tiettyyn aikaan koululla tehtävä tentti. Eräs haastateltava tosin kiinnitti huomiota siihen, että silloin tentin luonne on erilainen, kun materiaali on käytössä. Toisaalta se olisi kuitenkin hyvä, jos kysymyksillä mitattaisiin enemmän sitä, kuinka asian on ymmärtänyt ja osaako sitä käytännössä soveltaa. Todettiin myös, että viime kädessä kurssin aihe ja luonne ratkaisevat, onko tentti tarkoituksenmukaisin tapa mitata osaamista vai esimerkiksi harjoitustyö.

”Joissakin tapauksissa mun mielestä pitäis riittää ne tehtävät. Kyl ne tentit ihan hyviä on, mutta kun ne tentit on aina niin rajallisia. Ne tentit ei kyllä pelkästään kuvaa sitä osaamista. Et kyllä se arviointi pitäis tulla kokonaisvaltaisemmin. Eli siitä semmosesta aktiivisuudesta ja tehtävien sillain, et ne on osotettu niillä tehtävien tekemisellä, että minkä laatuksia ne on ollu.”

Kysymys siitä, pitäisikö kurssien päätteeksi olla jonkinlainen päätösistunto tai arviointikeskustelu, jossa annettaisiin palautetta, keskusteltaisiin kurssin toteutuksesta ja käytäisiin oikeat tenttivastaukset läpi, herätti keskustelua. Varsinaista palautekeskustelua ei koettu välttämättömäksi, mutta lähes kaikki olivat sitä mieltä, että oikeat tenttivastaukset pitäisi saada tietoon. Ne voisi kurssin päätteeksi käydä yhdessä opettajan kanssa läpi tai ainakin saada ne itselle vaikkapa sitten sähköisesti. Omista virheistä oppii ja siksi pidettiin tärkeänä saada tietää, mitä on vastannut väärin ja mitkä asiat on oivaltanut oikein.

”Nyt ne [tenttivastaukset] jää tavallaan leijumaan johonkin. Et okei, sä saat kokeesta tän verran, mutta mä en yhtään tiedä, mitkä mulla oli oikein ja mitkä mulla oli väärin. Niin mä haluaisin tietää, mitkä on ne mun kehityskohteet, missä mun pitäisi enemmän ehkä kehittyä. Niin mä näkisin sen siitä, et jos käytäisiin oikeat tenttivastaukset.”

Opiskelijoilta pyydetään paljon palautetta ja toivottiin, että myös opettajat antaisivat palautetta ja vastaisivat palautteeseen paremmin. Sen sijaan opiskelukavereille ei katsottu tarpeelliseksi antaa palautetta. Pari haastateltavaa epäili sähköisen palautejärjestelmän toimivuutta ja koki sen kaavamaiseksi.

6.5 Opetuksen laatu ja resurssit

Haastateltavien mielestä myös opetuksen taso vaihteli. Pääsääntöisesti opettajiin oltiin tyytyväisiä, mutta poikkeuksiakin löytyi. Haastateltavien mielestä opettajilla pitää olla sekä substanssiosaamista että pedagogisia taitoja. Myös kielten opettajilta toivottiin kielitaidon lisäksi parempaa liiketalouden ja taloushallinnon substanssiosaamista.

Parhaina pidettiin opettajia, joilla itsellä on pitkä ura käytännön työelämästä, jotka tietävät mistä puhuvat ja joilla on omia näkemyksiä.

”Se, että sillä [opettajalla] oli se työelämä tausta niin vahva, heti sen eron huomasi, että se ei ollut niinku ns. pelkkä opettaja. Se tiesi mitä työelämä vaatii, se tuli se kokemus sieltä.”

Parhaat lähiopetustunnit sisälsivät haastateltavien mielestä paljon keskustelua ja vuorovaikutusta. Opettajan pitää kuitenkin pitää ohjat käsissään ja ohjata keskustelua. Koska aikuisopiskelijoiden joukossa on jo ennestään monenlaista osaamista, saa opiskelukavereiltakin arvokasta tietoa. Kaikki haastateltavat mainitsivat Johtamisen Business Forumin esimerkkinä opintojaksosta, jollaisia olisi voinut olla enemmän. Opetuksen pitää olla tehokasta ja edetä suunnitellusti. Teoriaopetuksen ja tehtävien yhdistelmää pidettiin hyvänä, koska silloin pääsee itsekin harjoittelemaan.

Joissakin haastattelussa korostui se, että aikuisopiskelijoita ei voi kohdella samalla tavalla kuin nuoria. Aikuisopiskelijoita pitäisi opettaa eri tyyllillä ja menetelmillä kuin nuoria. Opettajien pitää ymmärtää, että opiskelijoiden joukossa saattaa olla alan ammattilaisia ja osata hyödyntää sitä opetuksessa.

”Ja ymmärtää, että ollaan aikuisten kanssa, että ei niitten nuorten, koska siinä on varmaan ihan vissi ero, että kumpia opettaa. Kun monella on jo parinkymmenen vuoden työkokemus takana itellä ja on tietämystä tosi paljon, niin se voi olla tavallaan aika haasteellista sille opettajalle. Mutta kyllä kai niillä jotku kriteerit siinä on, että ne saa aikuisia opettaa siellä?”

Haastateltavat olivat omatoimisesti suunnitelleet omat opintonsa ja valinneet kurssinsa. Suurin osa koki saaneensa tarvittaessa koululta hyvin apua opiskelujen suunnitteluun, mutta pari huonompaakin kokemusta haastateltavilla oli, jolloin oli petytty saatuun ohjaukseen. Pari haastateltavaa toivoi enemmän ohjausta erityisesti opintojen alkupuolelle. Eräs haastateltava koki ensimmäisen vuoden lukujärjestyksen erittäin raskaaksi ja hänen mielestään koulun olisi pitänyt paremmin kertoa kurssien vaatimasta työmäärästä. Kaikkia ei pidä pakottaa ottamaan neljää kurssia samaan aikaan, kun itse

ei vielä siinä vaiheessa tiedä, mitä se tarkoittaa. TAMKin pitäisi myös kertoa paremmin perusasiat ja esitellä erilaiset vaihtoehdot kurssien suorittamiseen. Yksi haastateltava oli esimerkiksi kuullut vasta myöhemmin opiskelukaveriltaan virtuaaliAMKin hyödyntämismahdollisuudesta.

Pääsääntöisesti haastateltavat olivat olleet hyvin motivoituneita opiskelemaan ja motivaatio oli myös pysynyt hyvin yllä koko opintojen ajan. Pari haastateltavaa mainitsi opiskelun olevan harrastus. Osalla motivaation kanssa oli kuitenkin ollut ongelmia. Suurelta osin motivaatio on itsestä kiinni, mutta alla on joitakin haastateltavieni esittämiä ideoita, miten TAMK voisi asiaan vaikuttaa:

- Kaksi ensimmäistä vuotta opiskeltiin tiiviisti yhdessä, mutta sen jälkeen ryhmä hajaantui. Ryhmän kokoaminen kasaan vaihtamaan kuulumisia esimerkiksi Oppimaan oppiminen -kurssilla auttaisi tsemppaamaan ja nostattamaan henkeä vaikeilla hetkillä.
- Paremmat mahdollisuudet vaikuttaa opiskelurytmiin ja kurssien määrään.
- Opettajat ovat tarvittaessa joustaneet esimerkiksi tehtävien palautusajoissa, mikä on ylläpitänyt motivaatiota.
- TAMK voisi välittää työtarjouksia, koska valmistuttiin pahimpaan lama-aikaan.

Kysyttäessä opiskelijoilta, millainen olisi oppimisen kannalta paras tila tai oppimisympäristö, suurin osa totesi perinteisen luokkatilan toimivan hyvin. Kunhan perustyövälineet ovat kunnossa, se riittää. Pöytiä ja tuoleja voisi kuitenkin useammin järjestää U-malliin, jolloin näkisi toisten opiskelijoiden kasvot. Tämä lisäisi myös tuntien keskustelevuutta ja vuorovaikutusta. Opiskeltava aine luonnollisesti vaikuttaa siihen, millainen luokkatila ja järjestys toimivat parhaiten. Sohvat ja nojatuolit sopisivat keskusteleville tunneille, ja ne vaikuttaisivat ilmapiiriinkin rentouttavasti. Kaikki eivät kuitenkaan sohvista innostuneet, vaan pääasia on ammattitaitoinen opetus ja oma motivaatio. Yksi haastateltava nosti esiin idean yhtenäisestä avoimesta innovaatiotilasta sohvineen. Verkkoympäristöt nousivat esiin kahdessa haastattelussa. Toinen haastateltava mainitsi niiden etuna paikasta riippumattomuuden. Toinen oli sitä mieltä,

että verkko-opetus soveltuu yksinkertaisempien asioiden opiskeluun. Yksi haastateltava piti yritysvierailuja mielenkiintoisina, mutta mieluummin niin, että pääsisi tutustumaan itse työhön ja haastattelemaan työntekijöitä, kuin että kuuntelee jonkun pitämää diaesitystä.

Kysymys haastateltavien tyytyväisyydestä opiskelumateriaaleihin ja siitä, millaisia opiskelumateriaaleja tarvitaan, ei kauheasti herättänyt keskustelua. Ei oikein osattu nähdä, millaista materiaalia kirjojen ja opettajien tuottaman materiaalin lisäksi voisi olla. Opettajat voivat antaa vinkkejä ja kirjastoja, joista voi hakea halutessa lisätietoa, mutta jos on tentti, pitää olla tietyt kirjat. Suurin osa oli sitä mieltä, että opiskelijat voivat itse tulostaa materiaalit Moodlesta, jos opettajat laittavat ne sinne hyvissä ajoin. Koska kaikilla on tulostuspisteet käytössä, koululla tulostaminen on mahdollista, jos se ei kotona tai töissä onnistu. Varmuuden vuoksi opettajalla voi olla muutama kappale materiaaleja mukana. Materiaalit haluttiin etukäteen, jotta niihin voi tehdä merkintöjä tunnilla. Osa olisi ollut valmis käyttämään opintojaksoilla enemmän englanninkielistä opetusmateriaalia ja kurssikirjallisuutta.

Kysyin myös opiskelijoiden mielipidettä koulutuksen maksullisuuteen eli olisivatko he olleet valmiita maksamaan (nimellistä) lukukausimaksua tai esimerkiksi opetusmateriaaleista tai huippuseminaareihin osallistumisesta. Suurin osa olisi ollut valmis maksamaan lukukausimaksua eli kynnyskysymys se ei olisi ollut. Tosin kysyttiin, mitä sillä saisi enemmän nykyiseen verrattuna ja todettiin, ettei opetuksen taso voisi siinä tapauksessa vaihdella niin paljon kuin nyt. Mikäli maksu menisi opiskelijoiden hyväksi, esimerkiksi stipendeihin tai lopputyöstä maksettavaan korvaukseen, tai sillä rakennettaisiin hienoja oppimisympäristöjä koululle, maksu voisi olla. Mahdollisuutta opiskella ilmaiseksi kuitenkin arvostettiin. Jostakin ylimääräisestä, esimerkiksi huippuseminaareihin osallistumisesta ja ekstrakursseista oltaisiin oltu valmiita maksamaan.

Yksimielisyyttä haastateltavien kesken ei ollut siitä, olisiko maksullisuudella vaikutusta motivaatioon. Osa oli sitä mieltä, että lukukausimaksu voisi sitouttaa enemmän ja ainakin se karsisi ne opiskelijat pois, joita koulutus ei tosiasiaassa kiinnosta. Osan mielestä maksulla ei olisi vaikutusta motivaatioon. Suurella osalla motivaatio oli muutenkin korkealla.

Viimeinen kysymys koski TAMKin muiden palveluiden (esimerkiksi kirjasto, ravintola ja tietotekniikka) toimivuutta. Kirjasto keräsi kiitosta ja siihen oltiin todella tyytyväisiä. Palvelu oli ystävällistä ja tenttikirjoja sai suhteellisen hyvin. Iltaruokailun saamista ravintolaan pidettiin hyvänä, sillä muuten valikoima oli aika yksipuolinen. Pitkiä jonoja taukojen aikaan ja hidasta palvelua harmiteltiin. Eräs opiskelija toivoi luokkatiloihin kahvinkeitintä ja jääkaappia omille eväille. Myös kahvikärryä ehdotettiin.

Tietotekniikka toimi ja haastateltavat pitivät hyvänä sitä, että tietokoneluokkiin pääsi iltaisin ja viikonloppuisin tekemään tehtäviä koulun koneilla. Koululla pystyi käyttämään sellaisia ohjelmistoja, joita kotikoneella ei ollut. Yksi haastateltava toivoi kirjakaupalle pidempiä aukioloaikoja, ja myös kirjasto voisi hänen mielestään avata ovensa jo aikaisemmin elokuussa.

Haastattelun päätteeksi haastateltavilla oli mahdollisuus ottaa esiin kehittämiskohteita, jotka varsinaisessa haastattelussa eivät olleet tulleet esiin. Osan niistä olen yhdistänyt edellä esitettyihin vastauksiin, koska ne liittyivät haastattelun teemoihin. Uusina teemoina nostettiin esiin seuraavia kehittämiskohteita:

- Olisi pitänyt saada enemmän tietoa jatko-opintomahdollisuuksista sekä opintojen täydentämisestä.
- Opiskelijoiden oikeusturvan kannalta opinnäytetyön arvosanan pitäisi perustua kahden henkilön arvioon.
- Kaikki opiskelijat eivät saa samanarvoista ohjausta opinnäytetyön tekemisessä. Opinnäytetyön ohjaajien taso ja aktiivisuus vaihtelee paljon.
- TAMKissa pitäisi olla langaton verkko, jotta lähiopetustunneilla voi

työskennellä omalla kannettavalla ja toimia esimerkiksi Moodlessa.

6.6 Tulosten vertailua aikaisempiin tutkimustuloksiin

Katri Valkama (2005) on tehnyt samasta aiheesta opinnäytetyön Tampereen ammattikorkeakoululle liiketalouden yksikön toimeksiannosta. Hän keräsi opiskelijoita tietoa sähköisellä kyselyllä keväällä 2004. Kyselyssä hän keskittyi opiskelijoiden käsityksiin opetettavien asioiden tärkeydestä ja niiden merkityksestä heille. (Valkama 2005, 18.) Valkaman kyselyssä vastaajia oli 84 henkilöä. Vastaajien joukossa oli sekä liiketalouden että tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opiskelijoita. (Valkama 2005, 19.)

Valkaman kyselyn mukaan yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että työkokemusta ja aikaisempaa osaamista ei oteta riittävästi huomioon hyväksiluvuissa. Valkaman kyselyn mukaan 46,4 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että opettajien opetustaidoissa on puutteita. Kuitenkin 53,6 % oli sitä mieltä, että opettajien opetustaito on asianmukaista. (Valkama 2005, 19–20.) Valkaman vertaillessa liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opiskelijoiden vastauksia toisiinsa, liiketalouden opiskelijat olivat tyytymättömämpiä saamiinsa hyväksilukuihin sekä opettajien asianmukaiseen opetustaitoon ja oppimista tukeviin menetelmiin. (Valkama 2005, 31–32.)

Myös Valkaman tutkimuksessa yleisimmät syyt TAMKiin hakeutumisessa olivat tutkinnon suorittaminen, lisäosaamisen hankkiminen ja alan vaihto. (Valkama 2005, 21.) 47,6 % vastanneista oli sitä mieltä, että tarvitsisi apua opiskelunsa suunnitteluun (Valkama 2005, 23).

76,2 % koki, ettei ole riittävästi aikaa opiskelulle. 77,4 % mukaan opintojaksojen työmäärä ei vastaa opintoviikkojen määrää. Valtaosa iltaopiskelijoista (67,9 %) piti tradenomin tutkinnon suorittamista 3,5 vuodessa vaikeana. He olivat sitä mieltä, että

iltaopiskelijoilla tulisi olla pidempi aika tutkinnon suorittamiseen kuin päiväopiskelijoilla. (Valkama 2005, 23.)

88,2 % pitivät harjoitustöitä kehittävinä teorian ja käytännön integroijina. Virtuaaliopiskelusta piti 58,3 % vastaajista ja 50 % oli sitä mieltä, että virtuaaliopiskelu sopi hänelle itselleen. (Valkama 2005, 26.) Virtuaaliopiskelu oli kuitenkin suositumpaa tietojenkäsittelyn opiskelijoiden kuin liiketalouden opiskelijoiden joukossa (Valkama 2005, 33).

Valkaman saamissa avovastauksissa liiketalouden opiskelijat toivoivat vähemmän opintojaksoja ja ne pitäisi opiskella perusteellisemmin. Viikonloppuopetus oli liiketalouden opiskelijoiden mielestä hyvä vaihtoehto, ja he ehdottivat suoritustavaksi esimerkiksi intensiiviluentoja ja tenttiä. Läsnaolovelvollisuus tulisi heidän mukaansa poistaa ja kehittää korvaavia järjestelmiä. Opiskelijat toivoivat pidennystä koulutusaikaan ja mahdollisuutta poissaoloon, opiskelutauon pitämiseen. (Valkama 2005, 35.) Opetusmenetelmiin liiketalouden opiskelijat toivoivat erilaisia suoritustapoja, valintoja ja vaihtoehtoja yksilöllisesti. Virtuaaliopetusta voisi heidän mielestään olla myös pakollisissa opintojaksoissa, jotta todellinen valinnan mahdollisuus toteutuisi, sekä lisää kirjatenttejä ja esseesuurituksia. Heidän mielestä opettajilla oli liian vähän aikaa opettaa ja että opettajien opetuksen taso ja opetustaidot vaihtelivat. (Valkama 2005, 36.)

Verrattaessa omia tutkimustuloksiani Katri Valkaman (2005) tekemän kyselyn tuloksiin ne ovat suurelta osin samansuuntaisia. Merkittävin ero on siinä, että Valkaman kyselyssä aikuisopiskelijat toivoivat pidempää aikaa tutkinnon suorittamiselle. Omassa haastattelututkimuksessani yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat sitä mieltä, että 3,5 vuotta on riittävä. Samoin haastattelemani opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamiinsa hyväksilukuihin poiketen Valkaman tutkimuksesta. Kuusi vuotta sitten tilanne on ollut sama kuin nyt sen suhteen, että opiskelijat ovat kokeneet opintojaksojen työmäärässä ja opetuksen tasossa olevan vaihtelua. Enemmän yksilöllisiä suoritustapoja

ja valinnanvaraa toivottiin jo Valkamankin tekemässä tutkimuksessa. Pitää muistaa, että Valkaman tutkimuksessa oli mukana myös tietojenkäsittelyn opiskelijoita, jotka pitivät liiketalouden opiskelijoita enemmän esimerkiksi virtuaalikursseista. Osassa asioita kehitystä on ehkä tapahtunut, mutta pitkälti opiskelijoilla on edelleen samat käsitykset asioista nyt kuin kuusi vuotta sitten.

7 Johtopäätökset

Muutaman haastattelun jälkeen tuntui siltä, etten onnistu vetämään minkäänlaisia johtopäätöksiä haastateltavien vastauksista, sillä niin paljon mielipiteet erosivat toisistaan. Useamman haastattelun jälkeen alkoivat kuitenkin tietyt asiat toistua haastateltavien puheessa. Merkittävin tutkimustulos mielestäni kuitenkin on se, että opiskelijoihin pitää suhtautua enemmän yksilöinä ja katsoa kunkin henkilökohtaisia tarpeita ja tavoitteita koulutuksen suhteen.

Aikuisopiskelijat ovat heterogeeninen joukko eri alojen ammattilaisia, joilla on jo oman työnsä tähden hyvin erilaiset osaamistarpeet ja mielenkiinnon kohteet. Lisäksi aikuisten elämäntilanteet vaihtelevat. Opiskelijat ovat myös hakeutuneet opiskelemaan erilaisista syistä. Kaikille ei sovi samanlainen opiskelurytmi eikä samansisältöinen tutkinto. Haastateltavat olivat eri mieltä siitä, miten esimerkiksi taloushallintoa, juridiikkaa ja projektinhallintaa olisi opinnoissa pitänyt painottaa. Valinnaisten opintojen lisääminen tai suuntautumisvaihtoehtojen käyttöönotto voisi olla ratkaisu tähän. Silloin kaikki saisivat keskittyä juuri niihin aineisiin, jotka kokevat hyödyllisimmiksi ja suunnata opintojaan haluamaansa osaamisalueeseen. Koska kyseessä ovat runsaasti työ- ja elämäkokemusta omaavat aikuisopiskelijat, voidaan kai luottaa siihen, että he osaavat itsenäisesti tehdä ”järkeviä” valintoja.

Koska opiskelemaan oli hakeuduttu oppimaan uutta ja päivittämään vanhoja tietoja, opiskelijat tuskin haluavat mennä siitä, mistä aita on matalin, vaan valitsevat oikeasti omalta kannaltaan tarpeelliset kurssit. Suurin osa haastattelemistani aikuisopiskelijoista oli tunnollisia opiskelijoita ja hyvin motivoituneita oppimaan. Motivaatio ja halu oppia näkyivät myös siinä, että hyväksilukuja aiemman koulutuksen tai työkokemuksen perusteella ei haettu niin paljon kuin ehkä olisi voitu saada, vaan kursseille haluttiin osallistua.

Suurin osa oli sitä mieltä, että tarjontaa ja valinnanvaraa kursseissa olisi ollut, mutta koska lukujärjestys oli niin tiukka, aina ei pystynyt valitsemaan haluamiaan valinnaisia kursseja. Erityisesti tämä muodostui ongelmaksi silloin, jos jostakin syystä jokin kurssi jäi suorittamatta sinä lukuvuonna, jolloin se olisi opetussuunnitelman mukaan pitänyt suorittaa. Tästä seuraa seuraavana lukuvuonna ongelmia mahduttaa lukujärjestykseen sekä kyseisen vuoden kurssit että ns. rästikurssit, koska niiden toteutus menee päällekkäin. Ne opiskelijat, jotka pystyvät seuraamaan TAMKin laatimaa opetussuunnitelmaa, pärjäävät kyllä. Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan syystä tai toisesta pysy samassa opiskelutahdissa, jolloin heillä ei todellisuudessa välttämättä ole niin hyvät mahdollisuudet suunnata tutkintoa valinnaisilla opintojaksoilla kuin muilla.

Esittäisinkin, että opetussuunnitelmassa pitäisi paremmin huomioida se, että kaikki eivät ehdi tai jaksaa opiskella ja suorittaa kursseja samassa tahdissa. Toisaalta taas osa haluaa edetä opinnoissa nopeammin, jolloin senkin pitää olla mahdollista. Osa haastateltavista piti hyvänä ratkaisuna opiskelutahdin helpottamiseen tehokkaan opiskeluajan pidentämistä lukukausia venyttämällä, jolloin samanaikaisesti käytävien kurssien määrä vähenisi. Opiskelurytmi löysentyisi, eivätkä tentit ja tehtävät kasaantuisi niin pahasti. Toinen keino olisi lisätä vaihtoehtoisia tapoja kurssien suorittamiseen. Opiskelutahtia voisi tiivistää esimerkiksi suorittamalla verkkokursseja samanaikaisesti lähiopetusta sisältävien kurssien rinnalla. Lähiopetusiltojen suhteen aika on rajallinen, mutta verkossa kukin pystyy opiskelemaan periaatteessa niin paljon kuin ehtii ja haluaa. Myös ihmisten oppimistavat ovat erilaisia, joten siltäkin kannalta olisi hyvä, että erilaisia vaihtoehtoja olisi tarjolla. Kukaan voisi valita itselleen omaan tilanteeseensa sopivimman suoritustavan.

Lähiopetuksen ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen haastateltavat kokivat erittäin tärkeäksi. Vaikka nykyään korostetaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä opetuksessa sekä ajasta ja paikasta riippumattoman verkko-opetuksen merkitystä, haastattelujeni perusteella lähiopetuksen määrää ei pidä missään tapauksessa vähentää. Opiskelijat kokivat sosiaalisuuden, oman porukan ja siltä saatavan vertaistuen erittäin

merkitykselliseksi. Parasta lähiopetuksessa olivat keskustelut ja vuorovaikutus. Koska aikuisopiskelijoilla on itsellään paljon kokemusta ja osaamista jo ennestään, keskustelut olivat erittäin hedelmällisiä. Myös opettajien pitäisi huomioida tämä opetuksessa ja soveltaa aikuisiin erilaisia opetusmenetelmiä kuin nuoriin. Opettajilta toivottiin kokemusta käytännön työelämästä ja vahvoja näkemyksiä. Heillä pitää olla sekä vahva substanssiosaaminen että asianmukaiset opetustaidot.

Haastateltavat totesivat kurssien sisällöissä, vaatimustasossa ja työmäärässä sekä opetuksen laadussa olevan huomattavaa vaihtelua. Useat haastateltavat mainitsivat esimerkkeinä huonoista kurssitoteutuksista samat kurssit. Siten voi päätellä, että suurin osa kursseista ja opetuksesta vastasi hyvin opiskelijoiden odotuksiin, mutta joukossa oli muutama tyytymättömyyttä aiheuttava kurssi ja opettaja.

Kielten opiskelu ja englanninkielisen materiaalin hyödyntäminen opintojaksoilla jakoi haastateltavien mielipiteet. Tähän on luultavasti syynä opiskelijoiden tasoerot kielitaidossa sekä se, että osa tarvitsee työssään englantia. Aikuiset haluavat opiskella niitä asioita, joita he tarvitsevat ja kokevat hyödyllisiksi. Siten on ymmärrettävää, että kielten opiskelu ei motivoi, mikäli sitä ei todellisuudessa tarvitse työelämässä. Opiskelusta teki erityisen mielekästä juuri se, että koulussa oppimaansa pystyi hyödyntämään omassa työssään. Aidot ongelmatilanteet ja käytännön esimerkit ovat paras tapa oppia. Teoriaa ja harjoituksia yhdistämällä saa aikaan parhaita oppimistuloksia, koska silloin opiskelijat pääsevät itse tekemään ja soveltamaan teoriaa käytäntöön.

Haastateltavat olivat pitkälti tyytyväisiä nykyisin käytössä oleviin opetusmenetelmiin ja pitivät niitä riittävän monipuolisina. Esimerkiksi erilaiset virtuaalipelit tai simulointiohjelmat eivät juuri herättäneet innostusta. Uskon kuitenkin, että tämä johtuu ainakin osittain siitä, että pelien käytöstä opetuksessa ei ole kokemuksia eikä tiedetä, mitä niiden hyödyntäminen opetuksessa käytännössä tarkoittaisi. Osalla oli myös huonoja kokemuksia verkko-opetuksesta. Osa koki, ettei oppinut siellä niin hyvin kuin

lähiopetuksessa. Osa taas oli sitä mieltä, että opettajat eivät panostaneet tarpeeksi verkkokursseihin. Luultavasti nämä näkemykset ovat yhteydessä toisiinsa. Jos verkkokurssit suunniteltaisiin paremmin ja kehitettäisiin niiden sisältöä, todennäköisesti oppiminenkin tehostuisi.

Ryhmätyöt kehittävät työelämän kannalta tärkeitä vuorovaikutustaitoja ja yhteistoiminnallisuutta. Suurin osa haastateltavista ei kuitenkaan suuremmin pitänyt ryhmätöistä. Ongelmiksi koettiin vapaamatkustajuus ja aidon vuorovaikutuksen puute, koska kukin ryhmän jäsen teki itsenäisesti oman osuutensa ja sitten osiot lyötiin kasaan. Voisikin olla hyödyllisempää työskennellä pienryhmissä osana lähiopetustunteja, jolloin ryhmässä oikeasti keskusteltaisiin ja vaihdettaisiin ajatuksia. Ryhmätöiden tuotokset eivät tällöin voisi olla niin laajoja kuin omalla ajalla tehtävät työt, mutta olennaisempaa mielestäni on vuorovaikutusprosessi kuin itse kirjallinen tuotos. Koska kaikki haastateltavat pitivät erityisesti keskustelevista lähiopetustunneista ja tunnustivat ryhmätöiden sosiaalisen puolen merkityksen, lähiopetuskertoja voisi vaikka hieman lisätä, jotta niiden puitteissa ehdittäisiin enemmän työskennellä myös pienryhmissä.

Olen sitä mieltä, että uusia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä kannattaa rohkeasti kokeilla perinteisten tapojen rinnalla. On vaikea ottaa kantaa asioihin, joista ei tiedä tai omaa kokemusta. Jos itse olisin ollut haastateltavan asemassa ja minulta olisi kysytty kiinnostuksesta opiskella tietokonepelien avulla, olisin varmasti ollut epäileväinen. Opinnäytetyön tekemisen myötä perehtyessäni laajasti erilaiseen opetusmenetelmäkirjallisuuteen olen kuitenkin innostunut asiasta, kun olen huomannut miten monipuolisesti pelien avulla voisi opiskella ja harjoitella käytännön tilanteissa toimimista. Ne haastateltavat, joilla oli työelämästä kokemusta esimerkiksi reaaliaikaisista nettineuvotteluista tai avoimesta innovaatiotilasta, olisivat mielellään käyttäneet sellaisia myös koulutuksessa. Samoin kaikki Yrityspeliin osallistuneet pitivät sen toteutuksesta. Peli opetti myös tiimityöskentelyä, koska päätökset piti tehdä ryhmässä. Tilanne vastaa hyvin työelämää, jossa harvoin kukaan henkilö yksin vastaa kaikesta yrityksen tai organisaation päätöksenteosta. Näkisin kuitenkin, että

aikuisopiskelijat eivät välttämättä innostu esimerkiksi Second Life -ympäristössä toimimisesta, koska heillä on jo niin paljon kokemusta aidoista työyhteisöistä. Projektitöiden tekeminen virtuaaliyritykselle tai yhteistoiminnan harjoitteluinen virtuaalityöpaikalla ei todennäköisesti motivoi. Sen sijaan sosiaalinen media on alkanut tehdä tuloaan yhä useammalle työpaikalle, ja työelämävalmiuksien kannalta on olennaista harjaantua käyttämään laajasti erilaisia viestintävälineitä jo opiskeluaikana.

Aikuisten oppiminen perustuu heidän osaamis- ja kehittämistarpeisiinsa sekä aitoihin työelämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseen. Siksi aikuisille sopiva opetusmuoto on erilaiset työelämäprojektit. Koska opiskelijoiden työpaikat ovat erilaisia, kehittämistehtävien tekeminen omalle työpaikalle ei aina onnistu. Suurin osa haastateltavista piti kiinnostavana mahdollisuutta tehdä projektitöitä myös muiden yritysten kuin oman työpaikkansa kanssa. Mielestäni tämä olisi erittäin hyvä mahdollisuus verkostoitua ja tutustua erilaisiin yrityksiin erityisesti niille opiskelijoille, jotka harkitsevat alan tai työpaikan vaihtoa.

Suurimmalle osalle haastateltavista riitti, että perusasiat koulutuksessa olivat kunnossa. Puitteilla ei ollut niinkään väliä, kunhan opetus oli ammattitaitoista. Osa kuitenkin myönsi, että sohvat voisivat olla keskustelevilla tunneilla mukavia. Tässäkin varmasti vaikuttaa se, että nyt aikuiskoulutuksessa opiskeleva sukupolvi ei ole tottunut opiskelemaan juuri muunlaisessa ympäristössä kuin perinteisessä luokahuoneessa. Tosin pienemmilläkin muutoksilla kuin sohvia hankkimalla saadaan lähiopetustuntien ilmapiiriä muutettua keskustelevammaksi. Esimerkiksi järjestämällä pöydät ja tuolit useammin U-malliin, voidaan lisätä vuorovaikutuksen määrää tunneilla.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että oman oppimisen kannalta kurssien päätteeksi on hyvä olla tentti. Se ikään kuin pakottaa perehtymään asioihin perusteellisemmin kuin muuten tulisi tehtyä. Pelkkä tentti arviointimenetelmänä koettiin kuitenkin epäoikeudenmukaiseksi. Kurssin arvosanan tulisi muodostua kokonaisvaltaisemmin, esimerkiksi tentin ja tehtyjen harjoitustehtävien yhdistelmästä.

Opiskelijoilta pyydetään runsaasti palautetta kursseista, mutta sen sijaan opettajilta haastateltavat eivät kokeneet saaneensa riittävästi palautetta. Lisäksi oman oppimisen kannalta pidettiin erittäin tärkeänä sitä, että saataisiin tietää oikeat tenttivastaukset. Jotta voisi kehittää omaa osaamistaan, täytyy tietää, missä on tehnyt virheitä. Opiskelijalla on oikeus tutustua arvioituun kirjalliseen tai muuten tallennettuun opintosuoritukseen, mutta jottei niitä tarvitsisi joka kerta erikseen kysyä, opettajat voisivat ottaa käytännöksi laittaa oikeat tenttivastaukset esimerkiksi Moodleen.

Aikuiskoulutuksen merkitys tulevaisuudessa kasvaa ja koulutuksessa on siten otettava yhä enemmän huomioon aikuisten oppimisedellytykset ja -tavoitteet. Samoin ammattikorkeakoulujen (ja yliopistojen) merkitys koulutuksen tarjoajana kasvaa yleisen koulutustason noustessa. Painopiste tulee kuitenkin todennäköisesti siirtymään tutkintoon johtavasta koulutuksesta yhä enemmän lisä- ja täydennyskoulutukseen. Suuntauksena on ollut muodostaa yhä suurempia ja vahvempia koulutusyksiköitä, joilla on riittävät resurssit tarjota laadukasta opetusta. Yhteistyötä tekemällä korkeakoulut voivat tarjota monialaista koulutusta erilaisiin osaamistarpeisiin. Yhteistyö myös uusien opetusmenetelmien kehittämisessä ja kalliimpien tieto- ja viestintätekniisten sovellusten käyttöönottamisessa mahdollistaisi monipuolisempia koulutuksen toteutustapoja ja menetelmiä. Siten käynnissä oleva korkeakoulujen rakenteellinen uudistaminen voidaan nähdä positiivisena kehityskulkuna niin työelämän, koulutuksentarjoajien kuin opiskelijoidenkin näkökulmasta.

8 Loppusanat

Koska lähes kaikki haastateltavat olivat yleisesti ottaen tyytyväisiä saamaansa koulutukseen, TAMKilla on hyvä tilanne lähteä halutessaan kehittämään liiketalouden aikuiskoulutusta entistä opiskelijalähtöisemmäksi. TAMKin maine on hyvä ja suuret linjat ovat kunnossa. Enemmänkin kyse on siitä, että opintojaksojen toteutuksessa on liikaa vaihtelua ja sekä opetuksen laatu että kurssien vaatima työmäärä pitäisi saada tasaisemmaksi. Lisäksi opiskelijoille pitäisi antaa enemmän mahdollisuuksia pystyä itse vaikuttamaan opiskelurytmiinsä. Valinnan varaa sekä kurssien suoritustavoissa että valinnaisissa opinnoissa pitää olla riittävästi. Tieto- ja viestintätekniikkaa voi käyttää monipuolistamaan ja joustavoittamaan oppimista ja opetusmenetelmiä, mutta lähiopetuksen määrää ei pidä vähentää. Sosiaalinen vuorovaikutus ei ole työelämästäkään minnekään katoamassa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena ei ollut arvioida, kuinka realistisia erilaiset parannusehdotukset ovat tai millaisia resursseja ne TAMKilta vaatisivat. Sen sijaan työn tavoitteena oli kartoittaa opiskelijoiden näkemyksiä koulutuksen toteutuksesta ja kerätä heiltä ideoita, miten koulutusta voisi kehittää opiskelijan näkökulmasta paremmaksi. Tässä mielessä työ mielestäni palvelee tarkoitustaan ja viitoittaa suuntaa, minne päin kehitystyössä pitäisi mennä. Opiskelija on kuitenkin yhä koulun tärkein asiakas, vaikka yhteiskunta, työelämä ja koulutus kietoutuvatkin yhä tiiviimmäksi verkostoksi.

Lähteet

- Aikuiskoulutusneuvoston julkaisuja 19/2008. Aikuiskoulutuspolitiikka Suomessa 2010-luvun alkuvuosina. [pdf-tiedosto] [viitattu 11.9.2010]
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivi_stystyoe/aikuiskoulutusneuvosto/julkaisut/liitteet/AKN_19_2008.pdf
- Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351
- Auvinen, Pekka, Del Maso, Riitta, Kallberg, Kari, Putkuri, Päivi & Suomalainen, Kaija 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Corder, Nicholas 2008. Learning to teach adults. An introduction. Lontoo ja New York: Routledge.
- Demola [www-sivut] [viitattu 19.10.2010]
<http://demola.fi>
- Eskola, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 133–157.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.
- Helakorpi, Seppo, Aarnio, Helena & Majuri, Martti 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Himanen, Pekka 2010. Kukoistuksen käsikirjoitus. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY-yhtymä.
- Hirsivaara, Sanna, Opetus- ja kulttuuriministeriö, korkeakoulu- ja tiedeyksikkö, koulutuksen tulosalue, ylitarkastaja. Sähköposti. sanna.hirsivaara@minedu.fi. 25.10.2010.
- Honkanen, Marja, Tampereen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen opintosihteeri. Sähköposti. marja.honkanen@tamk.fi. 6.10.2010.

- Kalliala, Eija & Toikkanen, Tarmo 2009. Sosiaalinen media opetuksessa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Kokkinen, Annemari, Rantanen-Väntsi, Leena & Tuomola, Anita 2008. Aikuisen oppijan kirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Malouf, Doug 2003. How to teach adults in a fun and exciting way. Sidney: Allen & Unwin.
- Mykrä, Tarja & Hätönen, Heljä (toim.) 2008. Opas opetusmenetelmistä. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö [www-sivut] [viitattu 2.10.2010]
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/?lang=fi
- Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:15. Osaava ja luova Suomi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. [pdf-tiedosto] [viitattu 11.10.2010]
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okm15.pdf?lang=fi>
- Opetusministeriö 2007. Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. [pdf-tiedosto] [viitattu 12.9.2010]
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf
- Opetusministeriö 7.3.2008. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat vuosille 2008–2011. [pdf-tiedosto] [viitattu 12.9.2010]
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/Korkeakoulujen_rakenteellinen_kehittaminen/liitteet/KK_rak._kehitt._suuntaviivat_muistio.pdf
- Opetusministeriön julkaisuja 2009:47. Opetusministeriön strategia 2020. [pdf-tiedosto] [viitattu 14.9.2010]
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm47.pdf?lang=fi>
- Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:38. Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen nykytila ja kehittämiskohteet. [pdf-tiedosto] [viitattu 15.9.2010]
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr38.pdf?lang=fi>
- Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:11. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus. AKKU-johtoryhmän toimenpide-ehdotukset (toinen väliraportti) [pdf-tiedosto] [viitattu 15.9.2010]
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr11.pdf?lang=fi>
- Pruuki, Lassi 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoja ja työkaluja. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007 [pdf-tiedosto] [viitattu 17.9.2010]
<http://www.vn.fi/tietoarkisto/aiemmathallitukset/vanhanenII/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>

- Salakari, Hannu 2009. Toiminta ja oppiminen – koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja menetelmiä. Helsinki: Eduskills Consulting.
- Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden aikuiskoulutuksen opetussuunnitelma 2007-2008 [pdf-tiedosto] [viitattu 15.10.2010]
- Tampereen ammattikorkeakoulu: liiketalouden koulutusohjelma [www-sivut] [viitattu 30.10.2010]
[http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/\\$all/F3EF118B2AC80776C225761A00422230](http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/$all/F3EF118B2AC80776C225761A00422230)
- Tampereen ammattikorkeakoulu: verkko-opiskelu [www-sivut] [viitattu 15.10.2010]
[http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/\\$all/9DFBE970348BBCAAC2257575002CA1BD](http://www.tamk.fi/cms/tamk.nsf/$all/9DFBE970348BBCAAC2257575002CA1BD)
- Tissari, Varpu & Heinonen, Ulla 2006. Oppimisen haasteita virtuaaliyliopistoverkon ja hajautetun organisaation yhteisöissä. Teoksessa Mäkinen, Jarkko, Olkinuora, Erkki, Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 237-266.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valkama, Katri 2005. Aikuiskoulutuksen opetussuunnitelman kehittäminen Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikössä. Tutkintotyöraportti. Tampereen ammattikorkeakoulu. Liiketalous, tietojenkäsittelyn koulutusohjelma. [pdf-tiedosto] Tampere.
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko

Opetussisällöt:

Opetussuunnitelman tavoitteet ja niiden toteutuminen

- Mistä syystä hait opiskelemaan TAMKiin liiketaloutta?
- Oletko tyytyväinen TAMKista saamaasi koulutukseen eli onko opiskelu vastannut niihin tarpeisiin, miksi alun perin hakeuduit opiskelemaan?
- Oletko työssä opiskelujen ohessa? Liittyykö työsi opiskelemaasi alaan? Koetko, että pystyt hyödyntämään TAMKissa oppimaasi työssäsi ja päinvastoin?
- Ovatko työtehtäväsi muuttuneet (vaativammiksi) koulutuksen myötä tai oletko vaihtanut alaa?

Liiketalouden aikuiskoulutusohjelmassa painotetaan taloushallinnon, juridiikan ja projektihallinnan osaamista.

- Oletko saanut tarpeeksi osaamista näillä osa-alueilla?
- Pitäisikö olla eri linjoja / suuntautumisvaihtoehtoja, jotta voisi erikoistua tietylle osaamisalueelle? Vai voiko valinnaisilla opinnoilla painottaa tarpeeksi niitä asioita, joita haluaa?
- Olisitko kaivannut lisää jonkin osa-alueen opetusta?
- Onko opintojaksojen (eli kurssien) sisältö vastannut odotuksiasi ja kursseille asetettuja tavoitteita?
- Onko kurssien vaatimustaso ollut sopiva?
- Onko kurssista saatavien opintopisteiden määrä oikeassa suhteessa työmäärään?
- Onko asiat opiskeltu tarpeeksi perusteellisesti eli koetko pystyväsi soveltamaan oppimaasi käytännön työelämässä?
- Onko opetuksen toteutuksen suhteen ollut tarpeeksi joustavuutta ajatellen sitä, että kyseessä on työn ohella tapahtuva aikuisopiskelu?

Koulutuksen ja opetuksen organisointi

Koulutus on monimuoto-opetusta sisältäen lähiopetusta iltaisin ja satunnaisesti lauantaisin sekä itsenäistä opiskelua.

- Iltapetusta on klo 17.10–20.00. Onko tämä ajankohta sopiva?
- Pitäisikö lähiopetusta olla enemmän lauantaisin?
- Käytännössä kurssit päättyvät jo huhti-toukokuun vaihteessa ja alkavat syyskuussa. Onko kesäloma liian pitkä eli voisiko opetusta olla esim. kesäkuun

alkuun saakka ja alkaa jo elokuun puolella välissä?

- Onko pakollisten ja valinnaisten opintojen määrä oikeassa suhteessa? Pitäisikö valinnaisuutta olla enemmän?
- Oletko vapaasti valittavissa opinnoissa valinnut kursseja muualta kuin liiketalouden koulutusohjelmasta?
- Onko tutkinnon suoritus aika 3,5 vuotta riittävä?
- Miten olet onnistunut yhteen sovittamaan opiskelun, työn, perheen ja muut harrastukset?
- Oletko vähentänyt työssäkäyntiä, esim. pitänyt vuorotteluvapaata, opintovapaata tai tehnyt osa-aikaista työtä opiskelujen vuoksi?
- Onko aiempi koulutus ja työkokemus hyväksiluettu riittävästi?

Opetusmenetelmät (Huom. esitetyt esimerkit ovat vain esimerkkejä eli muitakin tapoja saa keksiä)

- Onko lähiopetuksen määrä sopiva?
- Millaisilla opintojaksoilla lähiopetus on tarpeen?
- Joillakin kursseilla on läsnäolopakko. Onko tämä hyvä vai huono asia?
- Pitäisikö olla enemmän yksilöllisiä vaihtoehtoja suorittaa kursseja?
- Millaiset opetusmenetelmät ovat mielekkäitä ja edesauttavat parhaiten oppimista?
- *Ohessa joitakin esimerkkejä:*
 - Luennot
 - Verkko-opetus (esim. Moodlen hyödyntäminen)
 - Esseet
 - Oppimispäiväkirjat
 - Ryhmätyöt
 - Asiantuntijaluentoja / yritysvierailuja, joista raporttien kirjoittaminen
 - Harjoitustehtävät
 - Kehittämistehtävät (omalle työpaikalle)
 - Tietokone-/virtuaalipelit (oppimispelit)
 - Simulaatio-ohjelmat (internetpohjainen tai tietokoneohjelma, jossa jäljitellään reaali maailman tilanteita)
 - Roolipelit joko virtuaali maailmassa tai lähiopetuksessa (tietyn roolin edustaminen keskustelussa tai improvisoidussa mininäytelmässä)
 - Luentojen (opettajien tai koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden) videointi
-> jälkikäteen katselu / kuuntelu nettiä, iPodia, mp3 -soitinta hyödyntäen
 - (Verkko)kursseja muiden kotimaisten korkeakoulujen tarjonnasta
 - ns. Ystävyyskorkeakoulujärjestelmä eli yhteistyötä jonkin ulkomaalaisen korkeakoulun kanssa (esim. kursseja toisen korkeakoulun tarjonnasta, videokeskusteluja, yhteisprojekteja)

- Pitäisikö tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntää opetuksessa nykyistä enemmän?
- Ovatko ryhmätyöt mielekkäitä vai työskenteletkö mieluummin yksin?
- Pitäisikö opiskelijoiden antaa ja saada enemmän palautetta kursseista – opettajalta mutta myös toisilta opiskelijoilta? Esim. jonkinlainen ”päättösistunto” / arviointikeskustelu kurssin päätteeksi (käytäisiin mm. oikeat tenttivastaukset läpi)?
- Jos olet työssä, onko mielekästä tehdä kehittämistyöt omalle työpaikalle vai pitäisikö olla projektitoita myös muiden yritysten kanssa?
- Mikä olisi paras tapa osoittaa kurssilla opittu osaaminen?
- *Esim.*
 - Kirjalliset tentit
 - Suulliset tentit
 - Ryhmäkeskustelut
 - Harjoitustyöt / raportit / esseet
 - Virtuaalitestejä, jotka suoritetaan koululla
 - Verkkotenttejä omalla ajalla tietyn ajan kuluessa

Opetusresurssit

- Mitä mieltä olet TAMKin opetuksen laadusta eli oletko tyytyväinen opettajien ammatti- ja opetustaitoihin?
- Oletko saanut riittävästi apua opintojen suunnitteluun eli esim. kurssien valintoihin?
- Onko motivaatiosi pysynyt yllä koko opintojen ajan? Miten sitä voisi edesauttaa TAMK:in puolelta?
- Millainen olisi paras tila / oppimisympäristö oppia?
- Oletko tyytyväinen opetusmateriaaleihin? Millaisia materiaaleja tarvitaan?
- Olisitko valmis maksamaan koulutuksesta, esim. opetusmateriaaleista, huippuseminaareihin osallistumisesta tai lukukausimaksua?
- Millaiset muut palvelut TAMKissa edistäisivät opiskelua? Puuttuuko jotakin tai hankaloittaako jokin asia opintojen edistymistä? (esim. kirjasto, ravintola, tietotekniikka)